

Česká zemědělská univerzita v Praze
Fakulta životního prostředí
Regionální a environmentální správa

HISTORICKÉ KRAJINNÉ STRUKTURY

- vizuální preference pro jednotlivé znaky

Diplomová práce

Autor práce: Bc. Marcela Železná, DiS.

Vedoucí práce: Ing. Kristina Molnarová Ph.D.

2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Historické krajinné struktury vypracovala samostatně a použila jen pramenů, které cituji a uvádím v příložené bibliografii.

V Praze dne: .....

podpis autora práce

Poděkování

Ráda bych poděkovala Ing. Kristině Molnarové Ph.D. za konzultaci diplomové práce a za čas, který mi věnovala.

Fakulta životního prostředí

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Železná Marcela

Regionální environmentální správa - kombinované Praha

Název práce

Historické krajinné struktury - vizuální preference pro jednotlivé znaky

Anglický název

Historical field patterns - visual preferences for individual features

---

Cíle práce

Cílem diplomové práce je určit vizuálně dominantní znaky, které se vyskytují v mezních pásech pozůstatků středověkých plužin na Prachaticku, a to především s ohledem na formu prostorů definovaných mezními pásy. Dále pak stanovit preference veřejnosti pro tyto znaky a faktory, které tyto preference ovlivňují.

Metodika

Hlavní typy vizuálně signifikantních znaků pozůstatků středověkých plužin budou určeny pomocí podrobného terénního průzkumu. Vizuální preference budou určeny pomocí dotazníkového šetření, data budou statisticky zpracována.

Harmonogram zpracování

- červen-září 2012: průzkumy v terénu
- září-listopad 2012: zpracování literární rešerše
- leden 2013: analýza dat
- duben 2013: odevzdání diplomové práce

Rozsah textové části

cca 40 stran textu, grafické přílohy

Klíčová slova

plužina, mezní pás, kulturní znak, Prachaticko

Doporučené zdroje informací

Černý, E. 1992. Výsledky výzkumu zaniklých středověkých osad a jejich plužin. Historicko-geografická studie regionu Dražanské vrchoviny. Muzejní a vlastivědná společnost, Brno.

Gojda, M., 2000. Archeologie krajiny - vývoj archetypů kulturní krajiny. Academia, Praha.

Löw, J. Michal, I. 2003. Krajinný ráz. Lesnická práce, Kostelec na Černými lesy.

Sklenička, P., 2003. Základy krajinného plánování. Nakladaletství N. Skleničková, Říčany.

Metodika zpracování diplomové práce na FŽP.

Vedoucí práce

Molnárová Kristina, Ing., Ph.D.

prof. Ing. Petr Sklenička, CSc.

Vedoucí katedry

V Praze dne 8.4.2013

prof. Ing. Petr Sklenička, CSc.

Děkan fakulty

Souhrn

Tato diplomová práce se zabývá vizuální preferencí v pohledu člověka na středověké zemědělské struktury, v České republice nazývané plužiny.

Literární část vystihuje nejvýznamnější aspekty, které ovlivnily vznik a zánik plužin, dále uvádí podklady zachycující vývoj plužiny, význam jejich zachování a determinaci v krajině.

Vlastní práce vymezuje dominantní znaky mezních pásů a porovnává dvojice snímků pořizených v osmi vesnicích na Prachaticku. Výběr vesnic se odvíjel od existence agrárních systémů v době vzniku Stablního katastru. Na základě této mapy a leteckých snímků porovnává stav počtu a rozestup jednotlivých mezních pásů plužiny v čase.

Stěžejní část práce sleduje vliv sociodemografických podmínek (pohlaví, věk, bydliště, vzdělání, profese) na vybrané fotografie krajinné scény a okrajově porovnává i viditelný vliv antropizace krajiny na preferenci jednotlivých snímků.

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 110 respondentů a rozdíly v pohledu na jednotlivé dvojice snímků byly identifikovány nejvíce ve vzdělání, věkové kategorii a v pohlaví. Bydliště a profese na výběr fotografií neměl v tomto průzkumu vliv. Determinované rozdíly u jednotlivých kategorií se shodují se všeobecnými sociodemografickými průzkumy. Tato práce dokládá silný vliv současné okolní krajiny na vnímání a hodnocení krajinných scén a zároveň potvrzuje malou informovanost občanů existence historických struktur v krajině a významu, proč tyto krajinné elementy chránit. Tato práce je součástí celorepublikového průzkumu středověkých historických struktur.

Klíčová slova: plužina, mezní pás, kulturní znak, Prachaticko

Abstract

This thesis deals with the visual preferences of the human perspective on medieval agricultural structures in the Czech Republic called Pluzinas.

The literary section describes the most important aspects that influenced the formation pluzinas, their meaning and the most important determination in the landscape.

The main body of the thesis defines the dominant character limit of the boundary bands and compares pairs of images acquired in eight villages in Prachatic. anthropogenic form of landscape on the preference of individual images. Selection of villages was based on the existence of agricultural systems at the time of the Stable Land Registry. Based on maps and aerial photographs the thesis also compares the condition of number and spacing of boundary bands of pluzinas in time.

The study explores the influence of socio-demographic conditions (gender, age, residence, education, occupation) on select individual photos and landscape scene and compares impact of visible anthropogenic form of landscape on the preference of individual images.

The questionnaire survey was 110 respondents and differences in views on individual pairs of images were identified most in education, age group and gender. The residence and occupation haven't influence on selection photos. Determination differences are consistent with the general socio-demographic surveys in the various categories. This work illustrates the powerful impact of the current surrounding landscape perception and assessment of landscape scenes, while confirming the low awareness of citizens of the existence of historical structures in the landscape and the importance of why is important these landscape elements protect. This work is part of the nationwide survey of medieval history structures.

Keywords: pluzinas, boundary band, cultural characteristic, Prachaticko

Obsah:

1. Úvod	11
2. Cíl práce	12
3. Literární část	13
3.1. Vývoj krajiny a historické mezníky ovlivňující plužiny	13
3.1.1. Počátky formování krajiny	13
3.1.2. Středověká krajina	14
3.1.3. Současná krajina	14
3.2. Osídlení	15
3.2.1. Počátky pravěkého osídlení a období první kolonizace	16
3.2.2. Raně středověká osídlení	16
3.2.3. Vrcholná a pozdní středověká osídlení	16
3.2.4. Osídlení novověku	18
3.3. Významné podklady zachycující vývoj plužin	18
3.3.1. Stabilní katastr	18
3.3.2. II. vojenské mapování	19
3.3.3. Letecké a družicové snímky	19
3.3.4. Terénní průzkumy a další způsoby pro odhad datování vzniku plužin	20
3.4. Krajinný ráz	20
3.5. Prostorová kompozice	21
3.5.1. Krajinná scéna a scenérie	21
3.5.2. Dynamika a ohraničení prostoru	22
3.5.3. Průhledy, výhledy	22
3.5.4. Land use	23
3.5.5. Koridory	23
3.5.6. Druhá a vegetační skladba v bukovém veg. stupni	24
3.5.7. Antropogenní prvky v krajině	24
3.6. Plužiny	25
3.6.1. Definice plužiny	26
3.6.2. Nejčastěji dochované typy plužin podle pozemkové držby – typologie Molnarová 2012	26
3.6.2.1. Nescelená pozemková držba – plužina traťová	27
3.6.2.2. Scelená pozemková držba – plužina záhumenicová délková	27
3.6.3. Dynamika mezních pásů plužiny	28

3.6.4. Druhá skladba mezních pásů plužiny, živých plotů a její využití.....	29
3.6.5. Plužiny a jejich krajinné alternativy v Evropské a Anglické krajině	30
3.6.5.1. Bocage, Semibocage, Hedgerows	30
3.6.6. Důležité aspekty pro zachování agrárních schémat zemědělské krajiny	31
3.6.7. Legislativa ochrany přírody a krajiny.....	32
4. Materiál a metody	33
4.1. Jihočeský kraj – Charakteristika krajiny Prachaticko	33
4.2. Jmenný seznam hodnocených lokalit.....	33
4.3. Charakteristika lokalit.....	34
4.3.1. Zaniklá sídla	34
4.3.1.1. Pleše (Malonín).....	34
4.3.2. Stagnující a rozrůstající se sídla	34
4.3.2.1. Frantoly.....	34
4.3.2.2. Hlásná Lhota.....	35
4.3.2.3. Jelemek	35
4.3.2.4. Křišťanovice	36
4.3.2.5. Libínské Sedlo	36
4.3.2.6. Mlynařovice.....	37
4.3.2.7. Zdenice.....	37
4.4. Sběr dat - terénní průzkum	38
4.5. Výběr fotografií pro porovnávání vizuálních hodnot plužiny.....	38
4.6. Sociologický průzkum – obrazový	39
4.7. Zpracování dat.....	40
5. Výsledky.....	42
5.1. Výsledky signifikantních snímků u jednotlivých kategorií.....	47
5.1.1. POHLAVÍ.....	47
5.1.2. VĚKOVÁ KATEGORIE.....	48
5.1.3. MÍSTNÍ V OKRESE PRACHATICE / OSTATNÍ.....	50
5.1.4. STUPEŇ VZDĚLÁNÍ	50
5.1.5. KRAJINÁŘ / OSTATNÍ	52
5.1.6. BEZ KATEGORIZACE	53
5.2. Výsledky vzdálenosti jednotlivých mezních pásů plužiny	54
5.3. Výsledky viditelné antropizace krajiny	55

6. Diskuse	57
6.1 Všeobecné výsledky	57
6.2. Vliv sociodemografických rysů	58
6.2.1. POHLAVÍ.....	58
6.2.2. VĚKOVÁ KATEGORIE.....	59
6.2.3. MÍSTNÍ V OKRESE PRACHATICE / OSTATNÍ.....	60
6.2.4. STUPEŇ VZDĚLÁNÍ	60
6.2.5. KRAJINÁŘ / OSTATNÍ	61
6.3. Dochovalost jednotlivých mezních pásů plužiny.....	61
6.4. Viditelná antropizace krajiny a její vliv na preferenci snímků	62
7. Závěr	63
8. Seznam použitých zdrojů	64
9. Seznam použitých zkratk a symbolů	71
10. Samostatné přílohy	72
10.1. Vývoj Land use obce Frantoly v době Stabilního katastru a leteckého snímkování z r. 2005	
10.2. Měření vzdáleností jednotlivých mezních pásů plužiny	
10.3. Přehled preferencí respondentů u jednotlivých dvojic snímků Var. A a B	
10.4. Přehled statisticky vyhodnocených snímků pomocí Chí kvadrátu Var. A a B	
10.5. Hodnoty Chí kvadrátu převedené do hladiny volnosti Var. A a B	
10.6. Dotazníkový průzkum Var. A a B	
10.7. Průměrná preference jednotlivých snímků	
10.8. Viditelná antropizace krajiny	

1. Úvod

Krajina je dynamický systém s vlastní strukturou. Její paměť nám může pomoci se seznámit s jejími specifickými složkami, odkrýt vztahy mezi nimi a pochopit ideální uspořádání krajinného prostoru (Gojda, 2000), které se začalo v posledních desetiletích dvacátého století velkoplošně měnit (Molnarová, 2008).

Vlivem zesilujícího zemědělství nastává přetváření dříve stabilní struktury. Pastviny se mění na ornou půdu. Díky nových strojům začalo docházet ke zvětšování polí a odstraňování živých plotů, které obklopovaly jednotlivé pozemky. Tam, kde pozemky zůstaly ležet ladem, zarostly lesem. Proto je často možné se s těmito relikty historických systémů setkat v lesích, kde jsou však vlivem moderní lesní těžby postupně ukrajovány, a mizí tak významné části historického dědictví (Nováček a Vařeka, 1999).

Tyto středověká schémata polí najdeme v České republice pod pojmem plužina. Jedna z terminologií popisuje tyto středověké agrární systémy jako políčka pro zvěř, louky, pastviny a cesty patřící k jedné vesnici, kterou vyměřoval lokátor (Molnarová, 2008).

Jejich význam však nespočíval jen jako hranice mezi pozemky, ale měly i další ekologický a produkční potenciál pro středověkého rolníka. Jednou z nich byla produkce dřeva na statku, kdy lesy byly vzácné a tento materiál nebyl tolik dostupný (Burel et Baudry, 1995).

Většina dodnes dochovaných živých plotů přetrvala díky příhodnému způsobu zemědělství na mnoha místech Evropy. V České republice však obraz středověkých plužin zůstal jen v málo oblastech, a proto je nezbytné začít tyto historická schémata uchovávat, a to co nejdříve. Tam, kde zůstaly, tvoří důležitou část integrity krajiny. Proto by měly být tyto originální prostorové rysy ze středověku uchovány z hlediska vývoje oblasti, krajinného rázu, ochrany půdního fondu včetně šetrného využití půdy, ochrany před povodněmi, dopravními systémy a zalesňováním (Sklenička a kol., 2009). Historické zemědělské krajiny se považují za jeden z nejvíce ohrožených krajinných struktur ve střední a západní Evropě (Oreszczyń et Lane, 2000) a chceme-li prosadit respekt vůči estetickým hodnotám v krajině, musíme k tomu nejprve doložit, v čem tyto hodnoty spočívají (Sádlo, 1994).

2. Cíl práce

Tato diplomová práce je zaměřená na vizuální znaky historických krajinných struktur v okolí Prachatic, na jedno z mála míst České republiky, kde tyto krajinné agrární systémy nazývané plužiny zůstaly zachovány.

Cílem práce je prozkoumat plužiny na příkladu osmi lokalit a vymezit jejich působení na člověka. Základem bude definovat pojem plužina jak z hlediska historického vývoje, tak z hlediska krajinného rázu a prostorové kompozice.

Výstupem mé práce bude dotazníkový průzkum na vzorku 110 respondentů, u kterého se pokusím zachytit nejzajímavější aspekty a rozdíly v pohledu jednotlivých kategorií na vnímání plužiny, jako krajinné struktury a tím poukázat na významnost zachování pro další generace. Po získání uvedených poznatků budou výsledky zpracovány a statisticky vyhodnoceny dle metodiky se zaměřením na vnímání prostoru, tvaru, land use a kompozice.

Dílním cílem mé práce bude vybrané plužiny zhodnotit dle fotografického překryvu současných družicových snímků se Stablním katastrem, který poskytne informace o obměně / zániku mezních pásů plužiny během historicky mapovaných období a změně rozestupu mezního pásu.

Okrajovým výstupem práce bude vybrané fotografie porovnat i z hlediska viditelné antropizace krajiny (stupně přirozenosti) s výsledky dotazníkového šetření.

Práce byla nastavena tak, aby sloužila jako podklad a směrnice i pro další zpracování. Získaná data, dle metodiky budou vyhodnoceny graficky a porovnány s podobnými průzkumy hodnotící tyto krajinné elementy v zemích střední a západní Evropy.

3. Literární část

3.1. Vývoj krajiny a historické mezníky ovlivňující plužiny

Časové hledisko je často klíčové pro pochopení logiky vztahů mezi přírodními vlastnostmi krajiny, využíváním a vzhledem (Löw a Míchal, 2003). Přesto existují místa, v nichž zásahy člověka zůstávají nerasmazatelně zapsány. Tímto místem je krajina. To, co vnímáme během procházky krajinou je výsledkem dlouhodobých procesů působení člověka na přírodu. (Gojda, 2000).

Kvalitu půdy během staletí ovlivňovaly klimatické podmínky, které byly v různých regionech odlišné. Kvalita půdy kolísala i v jednotlivých polohách. Neplatí tu však pravidlo, že obyvatelstvo vyhledávalo vždy nejkvalitnější půdu. Preferovalo spíše oblasti s příhodnými klimatickými podmínkami, kde mohli uplatnit svůj způsob obživy. (Čaplovič, 1999).

Existence agrárních systémů byla nesporně ovlivněna historickým klimatem. Zejména středověké klimatické optimum přispívalo k rozvoji osídlení v podhorských a horských oblastech (Brázdil a Kotyza, 1997). Avšak v průběhu 16. století zaznamenáváme nástup tzv. malé doby ledové (Roberts, 1989). To zapříčinilo, že se silně omezila možnost využívání zemědělství ve vysoko položených oblastech šumavského podhůří a nižší Šumavy až dokonce 1. poloviny 19. století. Pravděpodobně to byl jeden z důvodů, proč se orná pole začala měnit na pastviny, nebo zůstala ležet ladem a znovu zarůstat lesem (Bayer a Beneš, 2004).

Další faktor, který významně ovlivnil výslednou podobu organizace půdního fondu, bylo náhrada rádlu pluhem (Sklenička a Pittnerová, 2005).

3.1.1. Počátky formování krajiny

Počátky přetváření pravěké krajiny na strukturovanou začalo v době římských vojenských tažení. Přeměna v geometrické jednotky byla z několika důvodů. Především to zaručovalo efektivnější hospodaření, a jednak měl stát z každého hektaru půdy příjem v podobě daní.

Pravěcí a středověcí předkové tak dali základ členění krajiny od nejnižší organizační úrovně (prostor, obydlí či vesnické osady) po úroveň nejvyšší (plužina, teritoriální hranice). Do jisté míry nastaly změny i v členitosti terénu, hydrogeologických, půdních a klimatických podmínkách (Gojda, 2000).

3.1.2. Středověká krajina

Počátky existence plužin na Šumavě jsou úzce spojeny s nástupem středověkých zemědělských technologií, kde byl humus vlivem způsobu obdělávání akumulován na hranách terasovitých polí. Celý tento systém byl budován jako promyšlené a organizačně náročné dílo. Přeměna mohla v základní fázi trvat jen několik let, maximálně desetiletí, protože bylo nutné zajistit co nejrychlejší start nové sídelní jednotky (Bayer a Beneš, 2004). Proto je možné za základní jev vypovídající o uspořádání druhotné struktury hran a linií v krajině brát plužiny. Vlivem sedimentace a naorávání se neodmyslitelně vryly do tváře krajiny a na některých místech přetrvaly až do dnešní doby. (Čaplovič, 1999).

Zemědělská výroba představovala hlavní zdroj obživy středověkého venkovana a byla nezbytnou součástí každodenního života. Zánikem tradiční občiny a vznikem soukromého vlastnictví půdy nastává nekontrolovaná exploraci krajiny. Vyčerpáním přírodních zdrojů, k němuž čas od času docházelo (např. vlivem nárůstu obyvatel) vedlo k reorganizaci půdního fondu, protože stará nepravidelná plužina přestala novým nárokům na feudální rentu vyhovovat. Nastalo tak přesné rozměrování plužiny a půda se stala vlastnictvím jednotlivých rodin (Gojda, 2000). Obhospodařování pozemků rádlím, které pouze kypřilo půdu, vyžadovalo dvousměrnou, křížovou orbu, proto měly pozemky čtvercový tvar. S nástupem pluhu, jako nového orebního tělesa, které mělo odvalovou desku a půdu navíc obracelo, začaly vznikat dlouhé jednosměrné pravoúhlé pozemky v podobě dlouhých lánů (Sklenička, Pittnerová, 2005).

3.1.3. Současná krajina

S drastickými změnami se setkáváme ve všech západoevropských zemědělských krajinách. Velkou měrou k tomuto stavu přispěly zásahy do vzhledu krajiny v posledním století. Proto informace o středověkých plužinách patří k dosavadnímu výzkumu mezi ty nejskromnější (Oreszczyń et Lane, 2000; Sperling, 1968). V porovnání map z hlediska výskytu živých plotů v roce 1850 byl téměř totožný se stavem živých plotů ještě v roce 1950 (Oreszczyń et Lane, 2000). Největší změny nastaly kolem roku 1950. Posun nastal především k intenzivnějšímu zemědělskému obhospodařování za použití silnějších strojů a vyšších vstupů umělých hnojiv a pesticidů. Snížení počtu drobného zemědělského obyvatelstva vedlo ke zvětšení farem (Leonard a Cobham, 1977). Politika zemědělské kolektivizace v této době směřovala k maximalizování produkce za účelem poskytnout dostatečnou zásobu jídla pro do-

máci obyvatelstvo a redukovat závislost na dovozech. Tento stupeň byl začátek kolektivní formace a začalo se měnit vlastnictví a typ průmyslové zemědělské produkce (Gross, 1995).

V České republice je systém hospodaření založen především na půdě nájemní. Zesílení, expanze a zmizení vlastnických hranic vede ke zvětšování orné půdy a odstraňování živých plotů, což má za následek zmizení celých středověkých schémat rozmístění polí (Sklenička a kol., 2009; Burel et Baudry 1995). Po několika letech se začala projevovat na těchto extenzivních zemědělských půdách ekologická nerovnováha. Problémy nastaly v procesech jako půdní eroze, škody způsobené větrem na pěstovaných plodinách a staveních, záplavy a markantní nárůst výskytu chorob na pěstovaných velkoplošných monokulturách (Burel et Baudry, 1995). Sklenička a kol. (2009) ve své studii uvádí, že na sledovaných oblastech Plzeňského regionu mezi lety 1950 a 2005 se celková délka živých plotů snížila o 71%. Šířka živého plotu v roce 2005 se zvýšila z 7,2m na 13,1m.

3.2. Osídlení

Půdorysy většiny vsí mají kořeny ve vrcholném středověku. Hustota vesnických sídel byla vyšší a podíl lesů nižší než v současnosti. Základním typem sídel z románské doby byly hromadné vsi s úsekovou plužinou (obr. 1). Tento typ původních vesnic prakticky zanikl. Znovu se objevuje na táhlých svazích

obr. 1 – Krajina středověkého venkova ves a její okolí (Gojda, 2000)

Šumavy u pozdně středověkých osídlení a je příznačný pro novověkou kolonizaci lesních komplexů (Löw a Míchal, 2003). Zejména u velkých lokačních sídel s geometricky pevnou strukturou nedošlo k výraznějším prostorovým změnám v průběhu času. V posledních třech staletích se však podoba půdorysného uspořádání jednotlivých sídel značně změnila vlivem dělení a slučování parcel, posouváním jejich hranic, vznikem nových usedlostí atd. Ta však zůstala zachována zejména v horském a

vertikálně členitým terénu, který vylučoval podstatnější zásahy do struktury sídel. Přesto však řada vesnic zanikla v období husických válek a války třicetileté. Vesnice nebyly již znovu obnoveny a často celá plužina je dnes pokryta lesem (Gojda, 2000).

3.2.1. Počátky pravěkého osídlení a období první kolonizace

Krajina mladšího pravěku nebyla rozměřena na přesné dílce polí, luk, pastvin a lesů. Prostor byl osídlen v enklávách, často v liniových formacích sledující řeku. Spojení mezi vesnicemi bylo spíše sporadické. Lidé na svých odlesněných ostrůvcích obdělávali pole. Na přílohu nechávali spásat dobytek (Gojda, 2000). Tyto malá políčka (tzv. komorové plužiny) se podobají anglickým keltským polím. Na tento typ plužiny později navazovaly stupňovitá pole. Základem této plužiny byly terasy, většinou kolem 8 m široké a do 200 m dlouhé. Terasy tvořily pasy a jedné usedlosti mohlo patřit i více polí. (Štěpanek, 1967). Trvalé osídlení celého území nastalo až v období velké středověké kolonizace (Gojda, 2000).

3.2.2. Raně středověká osídlení

Raný středověk (ve střední Evropě zhruba 6. – 12. stol.) charakterizuje společnost spíše pravěkých komunit. Raně středověká ves měla většinou náves uprostřed. Svým uspořádáním se značně lišila od dnešní půdorysné zástavby, včetně uspořádání budov uvnitř dvorce, které bylo nahodilé (Gojda, 2000). Od 2. poloviny 13. stol. se rozptýlená raně středověká sídelní struktura začala měnit na síť kompaktních stabilizovaných vesnic. Uspořádání parcel bylo shlukové nebo přesně vymezené včetně komunikačních ploch a nově rozvržené lánové plužiny. Pravidelná geometrická uspořádání vznikala pod vlivem nově se prosazující zákupní poddanské držbě. Objevují se typy půdorysných schémat jako návesovky s pravoúhlou návší, okrouhlice, ulicovky, lesní lánové vsi. (Nováček a Vařeka, 1999).

3.2.3. Vrcholná a pozdní středověká osídlení

Vrcholný středověk (13. - 15. stol.) dal základ našemu pojetí způsobu osídlování a na podobě krajiny se celý proces středověké změny odrazil nejvíce. Formální podoba venkova jejich obytných areálů, polí, luk a pastvin se začala radikálně odlišovat od své předchozí tvárnosti a zásadně se změnila i plocha lesa. Rozšíření sídelní ekumeny ve 13. a 15. století směřuje do oblasti pahorkatin a vrchovin v podhůří horských hraničních pásů. V Čechách se jedná například o Pošumaví, kde se osidlují

údolní dna a rozsáhlejší náhorní plošiny v nadmořské 450 – 600 metrů n. m. a vrcholové části nad 600 metrů n. m. Na vytipovaném území lokátorem nastává ústup lesa a zakládají se sídla (Gojda, 2000). Odlesněním nově osídlených pozemků s sebou kromě mineralizace humusu v půdě přineslo snížení transpirace, a tím zvýšení hladiny podzemní vody. To byl důvod, proč bylo možné začít využívat pro zemědělské účely i výše položené oblasti (Bayer a Beneš, 2004). Nejběžněji se vyskytují vsi o 15 - 30, usedlostech (obr. 2), ale i větší kolonizační vsi. Opakem jsou tzv. sedliště o 2 - 3 usedlostech. Dvůr se skládal z několika budov a to z obytného domu, stáje, sýpky a stodoly. Toto uspořádání mělo pravidelný půdorys. (Gojda, 2000). Vesnice se táhly několik kilometrů. Hranice intravilánu vyznačoval plot, zeď nebo příkopové hrazení s branami. Největší a nejdůležitější část extravilánu byla plužina, tj. souhrn všech individuálně obhospodařovaných orných ploch (Nováček a Vařeka, 1999). Jednotlivé polní tratě byly s usedlostí spojeny cestami nejnižšího řádu (Gojda, 2000). Mezními pásy, které jdou kolmo na osu vesnice, vymezují plužinu jednotlivých usedlostí, které nazýváme lesní lánové vsi s pásovou záhumenicovou plužinou. Dle půdorysu osídlení mohla být záhumenicová plužina taktéž uspořádána radiálně nebo vějířovitě (Pešta, 2000). Vesnice, které zanikly ještě během pozdního středověku, měly systém plužin členěný do úzkých rovnoběžných pásů a navazovaly na usedlosti nebo byly rozděleny do kratších úseků. Tento typ se označuje jako traťová záhumenicová plužina (Nováček a Vařeka, 1999). Nejzachovalejší pozdně středověké plužiny najdeme na Drahanské vrchovině, kde průměrná výměra je 3,5 - 18 ha na jednu usedlost. (Gojda, 2000).

obr. 2 – Frantoly, okr. Prachatice 1826
Lánová soustředěná ves lineární (Vařeka, 1999)

3.2.4. Osídlení novověku

Podoba půdorysu jednotlivých sídel a jejich uspořádání se zejména v posledních třech staletích měnila vlivem dělení a slučování parcel, posouváním jejich hranic, nebo vznikem nových usedlostí atd. Středověké rozměření plužiny a obecních katastrů včetně systému živých plotů přetrvalo ve venkovském prostředí až do konce čtyřicátých let 20. století. S příchodem socialistické kolektivizace a jejím velkoplošným pojetím je srovnatelný s procesem ohrazování probíhající v Anglii v 15. -19. století. Důsledkem ohrazování bylo, vedle zvýšení zemědělské produkce (za účelem scelování občinové a rolnické půdy do velkých, ohrazených pastvinářských, později obilnářských celků) také vyvlastnění drobného rolnictva a vytvoření námezdní pracovní síly (Gojda, 2000).

3.3. Významné podklady zachycující vývoj plužin

Původ živých plotů je různorodý a ne dobře zdokumentovaný před sedmnáctým stoletím. (Burel et Baudry,1995). Vedle kronik jsou častým zdrojem pozemkové knihy (Hall, 1982) Díky písemným zprávám, obrazovým a archeologicky vykopaným pramenům a díky leteckému snímkování za použití přírodovědeckým analýzám pylových sloupců odebraných z výplní zaniklých objektů máme dnes již dobrou představu o tom, jak vypadala kulturní krajina v období středověku. (Gojda, 2000). Porovnáním map stabilního katastru nemovitostí a leteckého snímkování kolem roku 1950, lze odvodit vývoj historických schémat rozmístěných polí (Sklenička a kol., 2009).

3.3.1. Stabilní katastr

Staré mapy stabilního katastru nemovitostí jsou jedním z nejpoužívanějších podkladů pro ověření historického původu a délky živých plotů (Sklenička a kol., 2009). Přínos těchto map je, že poprvé sledují dynamiku změn struktury krajiny včetně plužin. Stabilní katastr byl vytvořený mezi lety 1825 – 1843 pro zvýšení příjmů plynoucích z daní pro tehdejší habsburskou monarchii. (Brůna

obr. 3 – Libínské sedlo – Stabilní katastr
(http://archivnimapy.cuzk.cz/mapy/map.phtml?dg=c_o_rastr_1000k,MCR500_op,P_COCM_u&me=-958775.556739,-1282635.97206,-400169.80851,-872110.327503&language=cz&config=cio&resetsetsion=ALL)

a Křováková, 2005). Mapy stabilního katastru jsou složeny z tzv. indikačních skic (obr. 3), které jsou zpracované pro každé katastrální území v měřítku 1:2880. (Skleňníčka, 2003). Z indikačních skic lze například vyčíst, které části plužiny patřily poddaným (rustikál) a které vrchnosti (dominikál.). Pokud včleněné plužiny v katastru byly i nadále využívány zemědělsky, patřily jen minimálně poddaným. Černý (1979) dále uvádí, že pokud je plužina v dnešní době zarostlá lesem, patřila vždy vrchnosti (Černý, 1973).

3.3.2. II. vojenské mapování

II. vojenské mapování na území České republiky (obr. 4) proběhlo v letech 1836-1852 (Brůna, Křováková, 2005) a jako podklad k jeho vzniku posloužil stabilní katastr a I. vojenské mapování. Geodetický základ dílu dala vojenská triangulace, která zajistila zvýšenou míru přesnosti. Obsahově jsou mapy téměř totožné. Obrazové znázornění je však velmi odlišné od map I. vojenského mapování. Důvodem je vznik map v období průmyslové revoluce a nástup intenzivních forem zemědělství. ([www. Http://oldmaps.geolab.cz](http://oldmaps.geolab.cz)).

obr. 4 Libínské sedlo – II. Vojenské mapování (www.mapy.cz)

3.3.3. Letecké a družicové snímky

Krajinná archeologie vzniká v 50. letech 20. století díky rozvoji letecké archeologie využitelného pro studium sídelních jednotek a přírodního prostředí (Muir, 1981). Letecká archeologie, je způsob jak lze získat představu o jevech které probíhají, nebo proběhly na povrchu země bez přímého kontaktu s těmito jevy (obr. 5). Nejčastější způsob jak lze tyto relikty odhalit je pomocí vegetačních příznaků

obr. 5 Libínské sedlo - 1952 (<http://kontaminace.cenia.cz/>)

jako zbarvení, výška, hustota plodin nebo dřívější uzrávání. Změnou chemického složení, zejména obsahem fosfátů, je daný prostor odlišný od okolního půdního podloží. Dalším způsobem jak lze pomocí letecké archeologie číst krajinnou archeologii jsou stínové příznaky, které hrou stínů zvýrazňují nepatrné terénní reliéfy. Nejlepší výsledky byly touto metodou do-

saženy při identifikaci zaniklých pravěkých a středověkých polí a zaniklých středověkých vesnic. V neposlední řadě pomáhá odkrýt pohřbenou pravěkou krajinu sníh (obr. 6) a vlhkostní poměry. Působením odlišných teplot od okolní rostlé půdy zřetelně odhalují linie starých mezí, středověkých polních záhonů nebo půdorysů. (Gojda, 2000).

3.3.4. Terénní průzkumy a další způsoby pro odhad datování vzniku plůžin

Vedle letecké prospekce má zásadní význam povrchový průzkum. Poznávání historie kulturní krajiny, sídlení struktury a dynamiky se provádí vizuální vyhledávání nemovitých pozůstatků lidské aktivity zachovaných na povrchu země v podobě reliéfních vyvýšenin a sníženin. Po identifikaci v terénu pak následuje obvykle fotografická dokumentace, či zakreslení, případně geometrické zaměření. (Gojda, 2000).

obr. 6 Linie starých mezí vyznačených sněhem (Brůna, Křováková, 2005)

3.4. Krajinný ráz

Krajinný ráz vyjadřuje specifickými rysy a znaky krajiny, které vytvářejí její rázovitost, odlišnost a jedinečnost pozitivních jevů a znaků (obr. 7), ale též kulturní a duchovní dimenzi krajiny. (Vorel a kol., 2004). Na tvárnosti krajinného rázu se podílí morfologie terénu, charakter vodních ploch a toků. Avšak jedním z nejhlavnějších vzhledových znaků jsou přírodní ve-

getační útvary (obr. 7). Zdánlivě „autonomní“ příroda je psychicky tak esteticky žádoucím protipólem intenzivně využívaných území (Löw a Míchal, 2003). Krajiny jsou často lineární polo-

obr. 7 Hlásná Lhota - krajinný ráz

(www.pocasi-volary.cz)

přirozené lokality často definovány okraji zemědělských polí (Marshall, 2000). Oreszczyń et Lane (2000) uvádí, že nejdůležitější komponent v krajině, je pole, které defi-

nuje celý tvar a živé ploty jako krajinné rysy venkova poskytující rozmanitost, perspektivu a vzor.

Novodobé komplexní územní plány řeší i diferenciaci zemědělských ploch podle vhodnosti pro uplatnění velkovýrobních technologií. Tím nepřímo uplatňují potřebu trvalé zeleně jako kladného estetického prvku. To by mělo zabránit před likvidací esteticky nejcennějších prostorů „parkového“ typu a zachovat tak stávající krajinný ráz. (Löw a Míchal, 2003). Některé charakteristiky krajinného rázu se vzhledově nemusí uplatňovat, avšak většina se navenek projevuje a vzájemným prostorovým uspořádáním a charakterem prvků spolu spoluplytváří krajinnou scénu.

3.5. Prostorová kompozice

Pro chápání, hodnocení i přetváření prostorů krajin využíváme všechny smysly (Sádlo 1994). Ve volné krajině s převládajícím přírodním charakterem i v záměrně kultivované krajině můžeme najít místa, prostory, pohledy, výhledy, scenérie. Zaujme nás tvar jednotlivých prvků, jejich uspořádání, barevnost, textura, vůně, šelest, vlhkost, chlad, vánek. Tyto vjemy odrážejí tzv. emocionální hodnoty krajiny a vyvolávají určité duševní pocity jako uklidnění, vyrovnání, nebo naopak neklid, překvapení, úžas. Takéž v nás zanechá pocit zapamatovatelnosti, srozumitelnosti, orientace v prostoru a ztotožní pozorovatele s krajinou (Löw a Míchal, 2003).

3.5.1. Krajinná scéna a scenérie

Zosobnění estetických hodnot jsou krajinné scény (Sklenička a kol., 2009). Krajinné scenérie jsou dílčí částí krajinné scény a vytvářejí specifické partie (Vorel a kol., 2004). Lze je vnímat staticky jako pohled z jednoho místa krajiny (obr. 8), nebo dynamicky

obr. 8 Libínské Sedlo – krajinná scenérie mezních pásů pluziny (vlastní zdroj, 2012)

jako sled pohledů, které míváme při průchodu krajinou. Krajinné scenérie mohou být konkávní, konvexní, nebo pohledově spojený z většiny stanovišť (Löw a Míchal, 2003). Proto pomíneme-li vysokou historickou hodnotu středověkých schémat rozmístění polí, lze některé z nich považovat za nejvíce scénické krajiny v centrální Evropě, které tyto aspekty splňují. (Sklenička a kol., 2009).

3.5.2. Dynamika a ohraničení prostoru

Jednotkou prostorové vizuálně vnímané diferenciacce krajiny je krajinný prostor. (Vorel a kol., 2004). Psychické působení a funkční potenciál krajinných celků a míst jsou ovlivňovány řadou objektivních charakteristik (Löw a Míchal, 2003). Prostor může být konkávní např. údolí, konvexní znázorňující pahorky, nebo se mohou pohledově spo-
jovat z většiny pozorovaných míst. (Vorel a kol., 2004). Rovněž rozměry prostoru ovlivňují pocity pozorovatele při jeho vnímání (Fehring, 2000). Jsou-li rozměry prostoru v poměru vzhledem k jeho předpokládanému účelu pod příznivou hranici, vzniká obvykle pocit stísněnosti. Naopak jednání se o rozměry nepřiměřeně velké v poměru k jeho předpokládanému účelu, navodí to obvykle pocit respektu. Je možné tedy říci, že při poměru 1 : 1 až 1 : 2 vzniká uzavřený charakter, kdežto u poměru 1 : 3 se prostor otevírá. Pozitivně působí jasně a zřetelně ohraničené prostory s výraznými horizonty, průhledem do sousedních prostorů, s výhledy na dominanty (Löw a Míchal, 2003). Prostory ve tvaru koridoru, vymezené linií lesa, který dává průhled do prosvětlenějších partií volnějšího prostoru, navozuje pocit zvědavosti a očekávání dalšího zážitku (Vorel a Sklenička, 1999). Vstoupením pak do tohoto prostoru v nás navodí pocit uvolnění a radosti. Je to dáno schopností lidského oka vnímat prostor, díky němuž si uvědomujeme proporce hloubky otevřených ploch, výšky hmot, šířky, které pak srovnáváme s nám známými měřítky. Výšku nejčastěji porovnává s lidskou postavou vůči danému předmětu. Šířka prostoru je vztažena k šířce rozpažených rukou. V porovnání hloubky prostoru je pak poměřována k možnostem pohybu člověka. (Löw a Míchal, 2003).

Další prvky, které ovlivňují dynamiku prostoru, jsou symetrie, asymetrie, kontrast, gradace a rytmus. Jak symetrie, tak asymetrie může působit vyváženým dojmem. Gradace pak směřuje a umocňuje účinek vnímané prostorové scény. (Löw a Míchal, 2003) V Krajině se projevuje v přirozeném uspořádání terénních nebo lesních horizontů, členění mezí a v dynamických směrech linií zeleně. Rytmus dává jasný řád a geometrizaci krajiny a v krajině je tvořen stromořadím, členěním polí nebo prostorů. Kontrast pak zvýrazňuje vzájemnou odlišnost stejnorodých prvků v měkkých přírodních formách a geometrických liniích. (Vorel a Sklenička, 1999).

3.5.3. Průhledy, výhledy

Průhledy jsou usměrněné pohledy do sousedních částí krajinné kompozice. V pravidelné kompozici tvoří hlavní osy. Prostorově jsou vymezeny jednoduchými ku-

lisami (Hurych sadovnictví). Jsou ohraničené horizontem, nebo nabízí otevřené průhledy do dalších prostorů, v nichž je výrazný horizont anebo pohledová dominanta a tím zvyšují hodnotu místa a opticky rozšiřují prostor. (Löw a Míchal, 2003). Osa průhledu může směřovat do krásné krajiny nebo vesnice. Nejvíce těchto efektů se uplatňuje v kopcovitém terénu (Hurych a kol., 1984).

3.5.4. Land use

Land use, reprezentuje využití krajiny jako biologickou a sociologickou složku. Analyzuje krajinu v souvislosti aktuálního stavu v porovnání s historickým vývojem. Udává míru vhodnosti využití krajiny pro jednotlivé způsoby použití. V krajinářské praxi je zahrnut v rámci etap krajinného plánování. Jednotkou Land use je Land unit a slouží k popisu a charakteristice krajiny. Land unit reprezentuje plochu, která je relativně homogenní ve všech atributech. Příklady Land use typů je například listnatý les, jednoleté plodiny, nebo přirozené pastviny. Land use se vyhodnocuje podle klasifikační stupnice, která je ovlivněna měřítkem, účelem, metodou zpracování a geografickou polohou. To zahrnuje statistické výpočty, dálkový průzkum Země (DPZ) a terénní šetření. Klasifikace vhodnosti krajiny je pak ve škále od kvalitativní po kvantitativní postupy hodnocení. Jedná se o adaptabilitu na konkrétní využití, stávající krajinné charakteristiky a vlastnosti předurčující způsob využití, a zda lze poskytnout trvale udržitelný potenciál konkrétního způsobu využití. To vše je ovlivněno atributy krajiny jako struktura krajiny, krajinný ráz, klima, reliéf, vodní prvek, land use, ochrana přírody a ekologická stabilita. Vhodnost tedy může být přirozená, potenciální nebo podmíněná (Sklenička, 2003).

3.5.5. Koridory

Koridory jsou v podstatě druhy, nebo pásy území, které jsou odlišné od svého okolí, které jej obklopuje. Jejich hlavní funkcí je spojení dvou a více míst v krajině. Obvykle jsou napojeny na enklávy. Koridory jako liniové prvky zeleně v krajině do jisté míry reprezentují i větrolamy. Taktéž zajišťují trvalé existenční podmínky pro některé druhy. Ovlivňují okolní prostředí, protože svou přítomností přetvářejí podmínky a dodávají rozmanitost krajiny. Subjektivně tvoří bariéry a z estetického hlediska reprezentují krajinné linie a osy jako součást krajinné scény. Krajinu jak propojují tak rozdělují a vytváří tak fragmentaci krajiny. (Sklenička, 2003).

3.5.6. Druhová a vegetační skladba v bukovém veg. stupni

Druhová skladba se řídí především vegetačním stupněm, který vytváří rámec pro hodnocení ekologických i hospodářských jednotek, stupně přirozenosti geobiocenóz, živočišných druhů a dopad změn klimatu na tamní ekosystémy.

V bukovém stupni, charakteristický i pro oblast Šumavy, převládá zemědělsko-lesní krajina s charakteristickým střídáním převážně jehličnatých lesů, polí, luk a pastvin.

Právě v tomto stupni nacházíme často zachovanou soustavou liniových společenstev, nejčastěji oblasti lesoplní kulturní krajiny. Orná půda zaujímá 42% což je méně jak polovina území. Ve srovnání ploch v rámci České republiky je podíl 12% luk a pastvin nadprůměrný. Na polích se nejčastěji pěstují pšenice, žito a oves. Druhová skladba listnatých stromů nejčastěji zahrnuje třesně, švestky, hrušně a jabloně. (Löw a Míchal, 2003)

3.5.7. Antropogenní prvky v krajině

Zásah člověka v krajině je označován pod pojmem „Cues to care“, (Nassauer, 1995) neboli viditelná antropizace krajiny. Spadají sem vegetační struktury jako je živý plot, tak i neživé prvky jako jsou kamenné zdi, ploty, valy, které tvoří hranice pozemků (Marshall, 2002).

V našich poměrech kromě valů a příko-

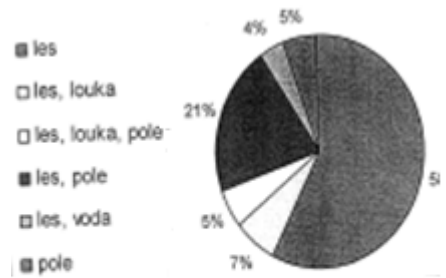
obr. 9 Hlásná Lhota - cesta uvnitř mezního pásu plužiny (zdroj vlastní, 2012)

pů pravěkých a raně středověkých hradisek se v nezalesněném terénu nedochovaly do současnosti téměř žádné starobylé reliktů. Dobře zakonzervované mohyly, zaniklé středověké vesnice, staré cesty a dokonce i zbytky polních mezí a záhonů můžeme nalézt na místech, které zarostly lesem (Gojda, 2000). Polní cesty v krajině mají několik funkcí. Jednak zajišťují přístup k vlastnickým pozemkům (obr. 9) a v dnešní době tvoří síť i pro dopravní obslužnost. Tvoří prostupnost krajiny a mají i význam pro zajištění protierozní, vodohospodářské, ekologické a ekonomické funkce. Taktéž determinuje uspořádání vlastnické držby, které jsou v krajině často obklopeny doprovodnými prvky zeleně (Sklenička, 2003). Mnohé z nich však již nejsou dnes používány, nebo úseky, které se vyskytovaly v polích, jsou již zaorány, zarostlé lesem a proto nejsou na mapách zaznamenány (Černý, 1973).

3.6. Plužiny

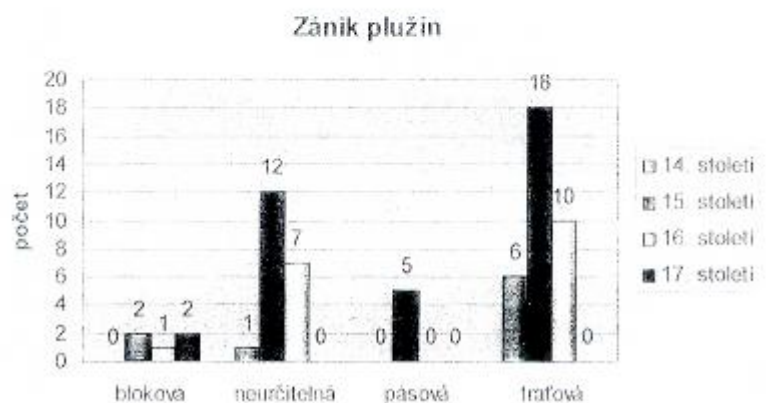
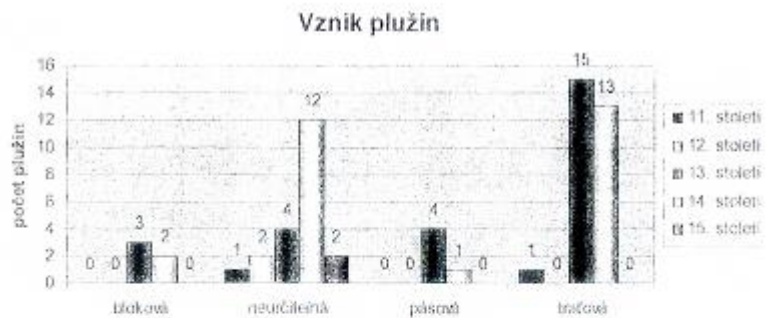
Na Šumavě a v jejím podhůří lze nalézt příklady bývalých středověkých agrárních systémů, které mají povětšinou formu dlouhých polí, které jsou částečně zarostlé lesní vegetací, nebo udržované pasívectvím (Beneš, 1995a). Nachází-li se plužina ve svažitém terénu a traťové pásy sledují vrstevnici, bývají odděleny terasováním. Výškový přechod vzniknul tím, že pole byla tvarována hrnutím

graf 1 Pokryv lokalit plužin (Moravec, 2005)

humóznější ornice při jednosměrném naorávání. (Bayer a Beneš, 2004) Při hledání plužin v krajině však musíme pátrat i po její historické minulosti, protože někdy může být za plužinu považována struktura, která jí ve skutečnosti není a vznikla později v důsledku jiných aktivit

(Sklenička a Pittnerová, 2005). Jako nejlepší konzervant pro uchování relikvů plužin do dnešní doby lze na příkladu Podbrdská označit les (graf 1). Moravec (2005) dále uvádí, jako nejčastější období kdy vznikala plužina traťová a pásová 11 - 14 století. Částečný zánik plužin nastal ještě před vznikem Stablního katastru a to v nejméně v 17 století (graf 2). Nejvíce dochovaných

Graf 2 Vznik a zánik plužin (Moravec, 2005)

plužin nalezneme velmi často v marginálních oblastech, díky nízké intenzitě zemědělství v 50. a 80. letech dvacátého století. Velmi často jsou parcely situovány delší stranou po spádnicí. (Sklenička a Pittnerová, 2005).

3.6.1. Definice plužiny

Termínů, které definují plužinu, je několik. Plužina podle Nováčka a Vařeky (1999) představuje základnu rolnického sídla “zpravidla včetně hospodářské plochy, které byly soukromým vlastnictvím (polnosti, lesy jen tam, kde byly zahrnuty v souvislé parcelované ploše polí). Do plužin nespádaly tzv. občiny (louky, pastviny, obecní lesy) a vrchnostenské lesy. Gojda (2000) charakterizuje plužinu jako „hospodářsky využitelnou část krajiny náležející vesnickému sídlišti“ (obr. 10) včetně všech polí, luk a pastvin propojených navzájem sítí a cest (Gojda, 2000). Dle Kuny a kol. (2004) jsou plužiny součástí extravilánu vsí a vymezuje jejich hospodářské zázemí“. Černý (1973) popisuje plužinou jako „soubor všech polních úseků a tratí náležejících jedné osadě“. Dělí ji podle její skladby a podle jejího geografického vztahu k půdorysu osady.

obr. 10 Lesní lánová ves se zachovalými mezními pásv – Stružnice okr. Česká Líba (Goida, 2000)

3.6.2. Nejčastěji dochované typy plužin podle pozemkové držby – typologie Molnarová 2012

Plužina je představována různými typy podle dělení pozemkové držby jednotlivých usedlostí, typem obce a také v jakém terénu se vyskytuje. (Löw a Míchal, 2003). Nejčastěji se uplatňovaly dva typy. V prvním případě byla pole rozdělena jednotlivým osadníkům dle kvality půdy. Pozemky jedné usedlosti byly roztroušeny na několika místech obecního katastru (obr. 11). Tento typ polí se neohrazoval. Druhý typ se vyskytuje u vrcholně středověkých kolonizačních tzv. lesních lánových vsí. Středověké dělení držby mělo často uniformní charakter a šířky se pohybovaly v násobcích metrů. V dnešní době je většinou v krajině vidět systém dlouhých úzkých polí odděle-

obr. 11 Úseky (Máčel, 1995)

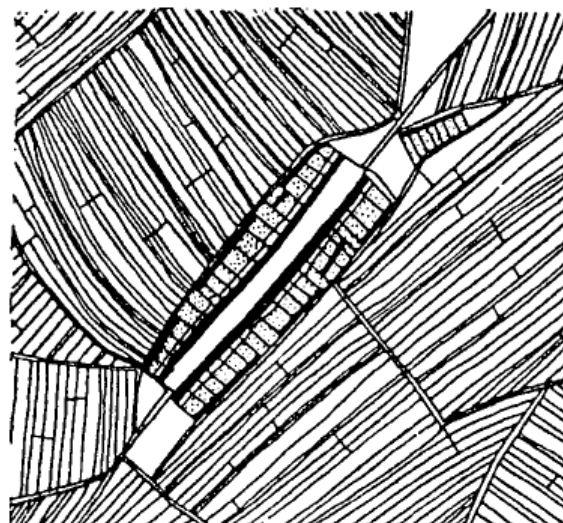
ných pásy stromů a keřů. Někde tyto pole navazují na usedlosti, které charakterizuje záhumenicová plužina. Jinde je celý systém rozdělen podle reliéfu a úrodnosti do bloků, neboli tratí (plužina traťová). Třetím typem je plužina pásová, která je podobná záhumenicové, ale její pásy pokračují až za hranice i za vsi bez návaznosti na usedlost. (Molnarová, 2007).

3.6.2.1. Nescelená pozemková držba – plužina traťová

Tento typ pozemkového vlastnictví charakterizuje uspořádání, kdy pozemky jedné usedlosti jsou rozmístěné v několika částech katastru (Gojda, 2000). Pozemková držba je převážně rozptýlena do jednotlivých tratí (obr. 12). Plužina traťová má tvar několika velikých obdélníkových, kosodélníkových nebo jiných pravidelných svazků parcel, zvaných tratě. Ty jsou rozděleny v úzké, dlouhé, rovnoběžné a jednosměrně probíhající parcely (obr. 13) jejich šířka se pohybuje mezi 2 - 20m a délka tratě činí 400 m až 2 km (Černý, 1979). Pozemky jsou taktéž přístupny z polních cest a případně i z usedlostí. Setkáváme se s ní převážně na rovinách a u silničních nebo návesním osad.

obr. 12 Úseky dělené (Máčel, 1995)

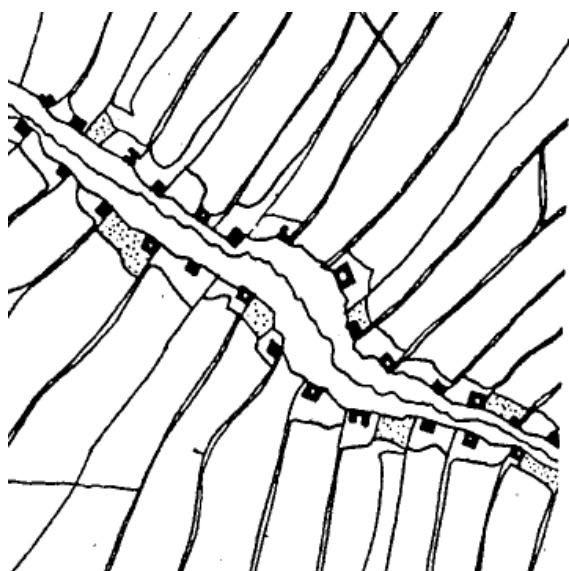

obr. 13 Traťová plužina (Máčel, 1995)

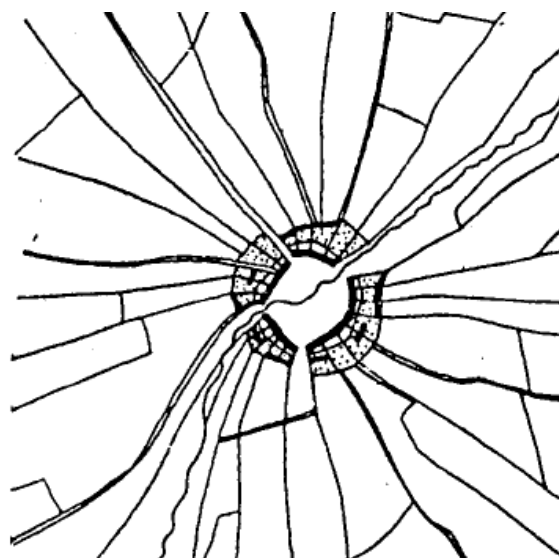
3.6.2.2. Scelená pozemková držba – plužina záhumenicová délková

Scelená držba byla utvářena tak, že jednomu majiteli byla přidělena část katastrálního území a vlastník si toto území obhospodařoval svépomocí (Gojda 2000). Nejčastějším příkladem scelené a poloscelené držby jsou pozemky uspořádány v pásech. Tvary tohoto typu plužin nazýváme plužiny délkové, záhumenicové (obr. 14) a radiální (Florec a Vařeka, 1983). Záhumenicová plužina je typická pro mladší období osíd-

lení území. Délková plužina s parcelami byla napojenými na usedlost a tvoří přechod mezi traťovou a záhumenicovou plužinou a zpravidla končí, až na hranici katastru případně probíhá i mimo osadu. Pozemková držba je částečně scelená. Jednotlivé pozemky jsou přístupné z polních cest a usedlostí. Zjišťujeme ji především u návěsných, silničních a krátkých řadových vsí. Vyskytuje se v terénech rovinatých a zvlněných, kde mají tvar odpovídajícímu terénu. V horských oblastech jsou častým jevem i radiální plužiny (obr. 15), kdy meze oddělují jednotlivé hony sledující spádnici, případně ji protínají v úhlu 45°. Vlastní hrany teras sloužily jako biologický koridor se specifickou vegetací. (Bayer a Beneš, 2004).

obr. 14 Záhumenicová plužina (Máčel, 1995)

obr. 15 Záhumenicová plužina - radiální (Máčel, 1995)

3.6.3. Dynamika mezních pásů plužiny

Dynamika tvarů plužiny může být buď pravidelná, ukazující na plánovitý vznik a vývoj, nebo nepravidelná, svědčící o živelnějším vývoji (Löw a Míchal, 2003). Molnarová (2008) doplňuje, že tvar plužiny v krajině může být často i ve tvaru S. Šířka pásů je v různých regionech Evropy značně odlišná. Předpokládá se, že postupem času nastalo rozšiřování pásů, které vyvrcholilo v pozdním středověku. (Fehring, 2000). I později docházelo ke změně šířky mezního pásu změnou využívání přiléhající země a to na louky a pastviny. Další fenomén, který ovlivnil šířku mezních pásů plužin, které zůstaly prakticky bez jakékoliv péče a údržby, byla expanze okolní přiléhající zeleně. Avšak navzdory rozrůstající se šíří si tyto pásy zeleně udržely svůj lineární cha-

rakter a jejich účinek po této stránce neměnil. (Sklenička a kol., 2009) Molnarová zmiňuje (písemné sdělení 2012), že rozšiřování / zužování mezních pásů plužiny oproti historickému stavu vycházejícího ze Stablního katastru se pohyboval většinou hodně uniformně okolo 7m. Délka pásů plužiny se oproti středověkému rozvržení zkrátila jednak rozrůstáním intravilánu a jedna zarůstáním plužiny lesem. Příklad rozměrů záhumenicové plužiny se pohybuje až k 100 m širokých rozestupů mezních pásů a délkou 2,5–3 km a nasedají bezprostředně na humna usedlostí a svírají s osou vesnice pravý úhel.(Löw a Míchal, 2003).

3.6.4. Druhovú skladba mezních pásů plužiny, živých plotů a její využití

Plužiny tvořily jednotlivé hranice pozemků, které zároveň sloužily jako zdroj surovin a včetně dalších významných funkcí. Mezní pásy plužiny jsou tvořeny nejčastěji ze stromů a keřů, které tvoří stabilizační kostru krajiny (Molnarová, 2008). V Evropě měl každý stát svůj jedinečný sortiment ovlivněný

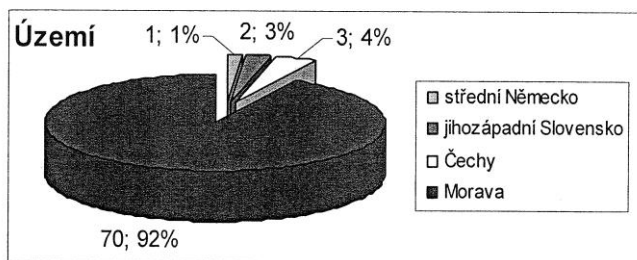
obr. 16 Hedgerows (<http://www.bbc.co.uk>, 2010)

stanovištními podmínkami, což přispělo k jedinečnému kulturnímu charakteru každého regionu. V Británii je nejčastějším druhem vymezující tyto hranice agrárním polí *Crataegus monogyna* (obr. 16), *Salix* ve Španělsku, *Fraxinus* a *Ulmus glabra* v Norsku. V tradičních venkovských společnostech bylo dřevo ceněnou surovinou jediný zdroj energie pro vaření a teplo a rolníci proto potřebovali mít přístup k takovému zdroji. Kromě plodů se využívalo také listí, např. z jilmu, které bylo obzvláště v horských oblastech používáno jako píce pro dobytek (Martin, 1999). Ostružiny a léčivé rostliny (např. kopřiva dvoudomá) tvořily podrost, ze kterého se získával další užitek. (Baudry et al. 2000).

3.6.5. Plužiny a jejich krajinné alternativy v Evropské a Anglické krajině

Míra dochovaných plužin v České republice se liší od obdobných dochovaných schémat Anglie a Evropy (Graf 3). V západní Francii, západní Anglii, Walesu a Skandinávských zemích ovlivněných atlantickým klimatem se setkáváme s regionálně

graf 3 Potencionální zastoupení lokalit plužin (Moravec, 2005)

specifickým megatypem krajiny nazývaném bocage (Sklenička a kol., 2009). V Anglii najdeme tento typ pod názvem hedgerows, neboli živé ploty. Tyto krajinné elementy se od našich plužin, které charakterizují v horských oblastech dlouhé úzké pásy napojené na usedlost, liší především ve vizuálním a prostorovém uspořádání.

3.6.5.1. Bocage, Semibocage, Hedgerows

Bocage je francouzský výraz pro krajiny členěné mozaikou pozemků v geometrickém tvaru, kolem půl hektaru, z nichž je každý pozemek ohraničen hustou řadou keřů, eventuálně stromů, anebo nízkou suchou zídou z kamenů vysbíraných na lokalitě (obr. 17). Ve středověké kulturní krajině zde měly funkci spíše ovčím zaměřením na produkci vlny. Bocage neboli

obr. 17 Bocage caractéristiques de la Basse-Normandie (<http://www.trameverteetbleue-basse-normandie.fr/un-schema-regional-de-coherence-ecologique-srce-cest-quoi/les-fondements-legislatifs-et-reglementaires-des-srce/> www.trameverteetbleue-basse-normandie.fr, 2013)

krajina bývalých otevřených polí vznikala v období kolem 15. a 16. století, kdy začalo docházet k prvnímu scelování pozemků, budování farem a přeměně orné půdy na pastviny a naopak. Přeměna bloků dosavadních orných půd na pastviny měla za následek jejich ohraničení neprostupnými a neprodávavými mezovými porosty případně kamenicemi. Toto vymezení je především v jihovýchodní Anglii a taktéž ve východním Dánsku a jižním Švédsku. Historie tohoto krajinného megatypu ukazuje opakované proměny ve využívání pozemku, avšak bez sebemenší ekologické a estetické újmy hodnot krajiny (Lów a Míchal, 2003). Ústup mezových prostorů tvořený

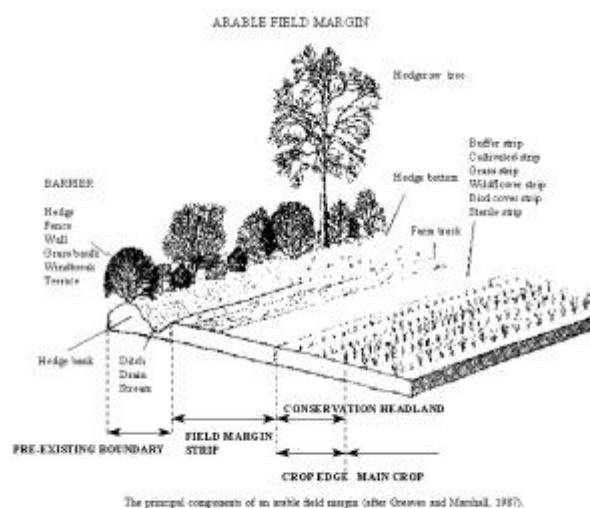
stromy a keři je stejně jako u nás důsledkem zvětšování parcel a i přes snahy ochránců těchto historických struktur nadále trvá (Defra, 2007). Vegetace zde tvoří uzavřenou krajinu. V celoevropské typizaci krajiny bylo vymezení krajinného pu semibocage podstatně rozšířeno do vrchovinných poloh a na našem území nuje nepochybně krajinářsky nejcennější, byť zemědělsky málo perspektivní plochy České republiky. Obdobně jako u nás nastalo v šedesátých letech 20. století ze zemědělské produkce se zaměřením na mléčné dobytkařství. Mezové porosty přestaly být funkční, takže byly masově likvidovány. V celém svém rozsahu se tak stává stejně jako plužiny ohroženou kulturní památkou (Lów a Míchal, 2003).

3.6.6. Důležité aspekty pro zachování agrárních schémat zemědělské krajiny

Studie, které se zabývají současnými zbylými relikty plužin, je v České republice pomálu. Proto při hledání odpovědi na významnost a důležitost zachování těchto struktur čerpáme především ze zahraniční literatury (obr. 18), kde tyto otázky řeší delší dobu let (Sklenička a kol., 2009). Mezní pásy osázené vertikálními strukturami nazývají v zahraniční literatuře „živé ploty“. Tyto živé ploty vznikaly záměrně, nebo spontánně avšak vždy pod vlivem lidské činnosti a kontrolou, která zabraňovala jeho expanzi do přilehlých polí. (Burel, 1996). Druhovú skladbu dřevin plužiny převážně jako živé ploty v Anglii, se skládají z pěti a více druhů dřevin typických pro místní klimatické a stanovištní podmínky (Environmental stewardship, 2005).

Zajišťují tím biologickou rozmanitost,

poskytují útočiště a potravu, ekonomičtěji hospodaří s vodní bilancí a v neposlední řadě také plní funkci hranice pozemku a koridoru pro sběh zvěře a zároveň spojují

obr. 18 The principal components of an arable field margin (Marshall, 2002)

obr. 19 Frantoly – cesta uvnitř mezního pásu plužiny (zdroj vlastní, 2013)

kousky lokalit zeleně (obr. 19), kde zvěř mohla přebývat (Burel, 1989). Tyto funkce jsou životně důležité pro některá zvířata i rostliny, které by bez dochovaných zemědělných krajin již nemusely existovat. V dřívějších dobách lidé využívaly tyto struktury nejen jako ochranu ve formě větrolamu a vymezení pozemku, ale také pro dříví jako zdroje paliva, ze kterého každý devátý rok sklízely 100m³ – 8 tun tohoto materiálu. Avšak nejen dříví bylo využíváno. Taktéž plody stromů a keřů případně podrostová vegetace se zpracovávala v kuchyni, která sloužila jako zásoba na zimu. Význam těchto krajinných struktur má i například pro drobné živočichy jako brouky, kterým zajišťuje dostatečné teritorium pro udržení jejich ekosystému (Burel, 1996). Taktéž dravci regulují výskyt a působení hrabošů na zemědělských pozemcích (Delattre et al., 1999).

3.6.7. Legislativa ochrany přírody a krajiny

Český systém legislativní ochrany přírodovědně, kulturně, historicky či esteticky cenných území je poměrně dobře propracovaný a praxí prověřený systém. Jedna kategorie zde byla z hlediska historických struktur opomenuta. Dochované středověké agrární systémy nám dávají svědectví o historickém osídlování hospodaření o středověké organizaci půdního fondu v návaznosti na sídla. Je to základ, od kterého se odvozuje dnešní pozemková držba. Proto by se měl brát ohled na ochranu, případně obnovu těchto krajinných struktur.

Sklenička (2009) dále ve studii uvádí pojem plužina jako stav fyzických atributů nyní existujícím už jen prostorovém uspořádání, včetně zachovalých originálních schémat rozmístění polí a stabilizační obvodů lesnatých živých plotů se systémy polních cest. V tomto smyslu byly plužiny zachovalé jen v malých uzavřených enklávách ve velmi málo oblastech České republiky.

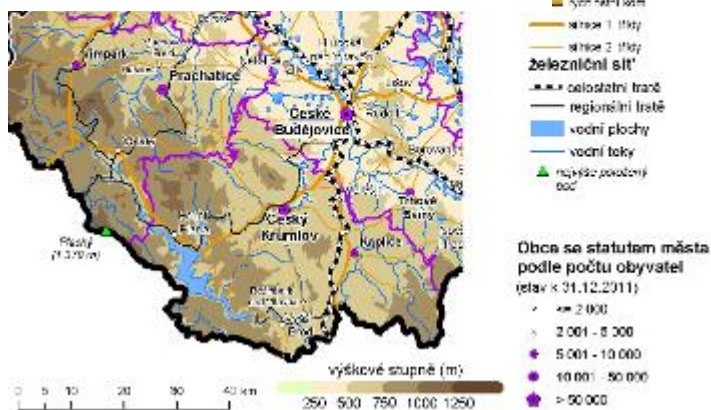

4. Materiál a metody

4.1. Jihočeský kraj – Charakteristika krajiny Prachaticko

Okolí města Prachatice leží v jihozápadní příhraniční části České republiky v Jihočeském kraji a okrese Prachatice (obr. 20). Vyšší nadmořská výška a členitost reliéfu výrazně ovlivňují klimatické podmínky. Přebíhá západní a jihozápadní vítr. Spolu s nejbližším okolím náleží z geomorfologického do podhůří Šumavy. Široká, k severo-východu klesající kotlina prachatického krajinného rámce je ověšená svahy Dubového vrchu a Výrovce na západě a pásma Nebahova na východě. Jižnímu horizontu pak vévodí horský hřeben Libína. (<http://www.shscms.cz>) O městu Prachatice hovoříme v souvislosti se středověkou obchodní cestou zvanou "Zlatá stezka", spojující Čechy s Bavorskem. Stezka získala neobyčejný význam díky obchodu s bavorskou solí, dopravovanou soumary z Pasova do Prachatic. Již v době začínajícího obchodu na stezce existovala osada (nyní Staré Prachatice), založená v 9. – 10. století. Když přestala vyhovovat dynamice místního vývoje, byla v sousedství na místě dnešního města založena osada nová, doložená v druhé polovině 13. století.

obr. 20 Geografická mapa Jižního kraje ([http://www.czso.cz/x/redakce.nsf/i/geograficka_mapa_kraje/\\$File/jhc_geogr.jpg](http://www.czso.cz/x/redakce.nsf/i/geograficka_mapa_kraje/$File/jhc_geogr.jpg))

4.2. Jmenný seznam hodnocených lokalit

Monitorované obce jsou:

Frantoly

Hlásná Lhota

Jelemek

Křišťanovice

Libínské Sedlo

Malonín

Mlynařovice

Zdenice

4.3. Charakteristika lokalit

4.3.1. Zaniklá sídla

4.3.1.1. Pleše (Malonín)

První zmínky o vsi se datují okolo roku 1349. Tato lánová ves zanikla v roce 1956, kdy byla zbořena. Systém traťových pásů polí je velice dochovaný (obr. 21). Nadmořská výška je 752 m n. m. (Bayer a Beneš, 2004)

obr. 21 Malonín (program Google Earth, 2013)

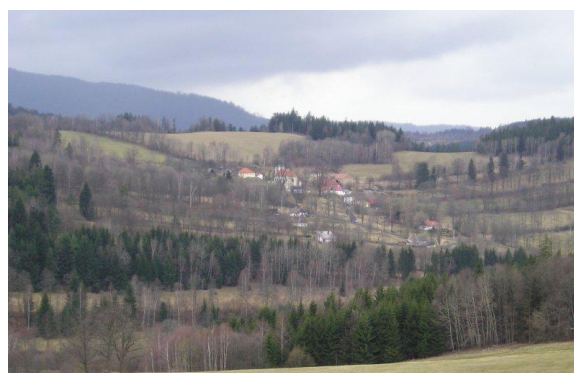

4.3.2. Stagnující a rozrůstající se sídla

4.3.2.1. Frantoly

Frantoly se nacházejí 10 km od Prachatic v nadmořské výšce 690 m n. m. (obr. 22). Frantoly najdeme dříve pod názvem Frauenthal. Místně spadá pod obec Míčovice. V roce 1921 zde bylo nahlášeno 70 domů, dnes je jich jen 17. Po roce 1946 zde proběhl odsun Němců. Neosídlené domy, které nebyly způsobilé k osídlení, byly navrženy ke zbourání (www.mvpr.cz, 2013; <http://zanikleobce.cz>, 2008). Matějka (2009) uvádí že, v obci Frantoly bylo vyšší zastoupení orné půdy, většinou se jednalo o malé úzké pozemky, které byly navzájem odděleny spásanými druhy, které měly charakter mezí. Ty v součas-

obr. 22 Frantoly (program Google Earth, 2013)

obr. 23 Frantoly (<http://zanikleobce.cz>, 2008)

nosti většinou zarostly křovinami a stromy (obr. 23). V rámci obce Frantoly došlo k vysokému nárůstu rozlohy lesů, což dokládá na obr. I. Les vznikl nejvíce na ploše bývalých travních porostů, podstatně jsou však zastoupena i bývalá pole. Pozemky podle bývalého užití jsou zastoupeny rovnoměrně.

4.3.2.2. Hlásná Lhota

Obec Hlásnou Lhotu nalezneme dříve pod názvy Wihorschen, Wihoren, Wihoržen, Wihorzy, Bihařovka). Územně spadá pod Záblatí. Od Prachatic je vzdálená 13 km. Jedná se o malou ves v nadmořské výšce 732 m (obr. 24). První zmínka o obci je z roku 1359. V roce kolem 1880 je zde evidováno 41 domů. Obyvatelstvo osady se muselo po roce 1945 odstěhovat (obr. 25). Osada pak částečně

obr. 24 Hlásná Lhota (program Google Earth, 2013)

obr. 25 Hlásná Lhota (<http://zanikleobce.cz>, 2008)

zničena a z původních předválečných stavení zůstalo jen 12 domů (<http://zanikleobce.cz>, 2008). Dnes je tu nahlášeno 36 domů (www.mvpr.cz, 2013).

4.3.2.3. Jelemek

Spadá pod obec Nebahovy a nachází se v nadmořské výšce 770 m (obr. 26 a 27). Od Prachatic je vzdálené 8 km. V obci je evidováno 33 domů (www.mvpr.cz, 2013).

obr. 26 Jelemek (program Google Earth, 2013)

obr. 27 Jelemek (<http://zanikleobce.cz>, 2008)

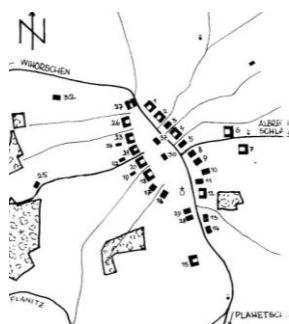
4.3.2.4. Křišťanovice

Obec Křišťanovice je malá vesnice 11 km vzdálená od Prachatic a leží v nadmořské výšce 805 m n. m. (obr. 28 a 30). Obec bychom dříve našli pod názvem Christelschlag (obr. 29). Územně spadá pod obec Záblatí. V roce 1910 zde bylo evidováno 43 domů. Po roce 1945 byla obec postupně vysídlována zbořena, avšak na jejich základech vznikla nová zástavba, kde je dnes hlášeno 36 domů. (<http://www.zanikleobce.cz/>, 2008; www.mvpr.cz, 2013).

obr. 28 Křišťanovice (program Google Earth, 2013)

obr. 29 Ortoplan Christelschlag (<http://zanikleobce.cz>, 2008)

obr. 30 Křišťanovice

(<http://www.virtualczech.cz/kraj-jihocesky/1051-kristanovice-okres-prachatic>, 2007)

4.3.2.5. Libínské Sedlo

Pfefferschlag (obr. 33) neboli Libínské Sedlo je osada ležící 4 km jižním směrem od Prachatic. Nachází se v Prachatické hornatině pod horou Libín, v nadmořské výšce 855 m (obr. 31). První písemná zmínka je z roku 1351 ve spojitosti se Zlatou stezkou, po které se do Čech dopravovala sůl. V roce 1910 zde bylo evidováno 47 domů, dnes je jich o 11 více (obr. 32), (www.mvpr.cz, 2013). V Libínském Sedle je malá sjezdovka s vlekem, osvětlením a sněžným dělem. (www.mvpr.cz, 2013; <http://zanikleobce.cz>, 2008)

obr. 31 Libínské Sedlo (program Google Earth, 2013)

obr. 32 Libínské sedlo (<http://zanikleobce.cz>, 2008)

obr. 33 Ortoplan Pfefferschlag (<http://zanikleobce.cz>, 2008)

4.3.2.6. Mlynařovice

První písemná zmínka o vsi pochází z roku 1359. Ve středověku vedla přes Mlynařovice pašerácká cesta. Ve Volarech odbočovala z hlavní trasy Zlaté stezky, aby se vyhla celnici v Prachaticích. V roce

obr. 34 Mlynařovice (program Google Earth, 2013)

1721 se obec stala sídlem lesnického revíru. Mlynařovice (dříve Müllerschlag) jsou vzdálené od Prachatic 18 km. Leží v nadmořské výšce 790 m n. m. (obr. 34). V roce 1910 zde stálo 43 domů. Aktuálně obec čítá 55 domů. Ves leží na úpatí Bobíku a z druhé strany je obklopena údolím, kde protéká Křemenný potok. K západní části obce přiléhá Boubínská obora. (Kozák, 2006; www.mvpr.cz, 2013; <http://zanikleobce.cz>, 2008).

4.3.2.7. Zdenice

Zdenice leží 4 km od Prachatic v nadmořské výšce 740 m (obr. 35). Územně spadá pod obec Nebahovy. V obci je evidováno 63 domů (www.mvpr.cz, 2013).

obr. 35 Zdenice (program Google Earth, 2013)

4.4. Sběr dat - terénní průzkum

Prachaticko je jedno z mála míst v České republice, kde můžeme ještě pozůstatky plužin nalézt. Výběr jednotlivých obcí v okolí Prachatic vycházel z mapy II. vojenského mapování a mapy Stabilního katastru, na kterých jsou zřetelně zaznamenané plužiny, tak aby se daly porovnat se současným stavem. Výběr zahrnuje 7 stávajících obcí a jednu obec zaniklou. Dalším kritériem výběru byl tvar, tak aby se zajistila co největší variabilita při hledání vizuálních znaků. Sběr vizuálních dat probíhal v období 25. 8. – 16. 9. 2012, kdy byly pořízeny snímky obcí Frantoly, Hlásná Lhota, Křišťanovice, Libínské Sedlo, Malonín a Mlynařovice, protože nebyla nalezena nejvhodnější shoda u některých snímků, byly ještě použity fotografie Zdenic a Jelemku pořízené v období 25. – 28.7 2012 poskytnuté Ing. Kristinou Molnarovou Ph.D.

Sortiment druhů stromů, ze kterých jsou mezní pásy plužin monitorovaných obcí porostlé, zahrnují druhy převážně javoru mléč, javoru klen, břízy, střemchy obecné, lípy, trnky obecné, třešně ptačí, lísky obecné a hlohu.

4.5. Výběr fotografií pro porovnávání vizuálních hodnot plužiny

Pro hodnocení bylo vybráno 19 dvojic fotek se zaměřením na vizuální znaky mezních pásů plužiny. První skupinu fotografií tvoří dvojice fotek 1 – 3 se zaměřením na prostorovou kompozici. Byly vybrány fotografie, které jasně definují rozdíly mezi úzkým mezním pásem, širokým mezním pásem a fotografií, která zastupuje dnešní obraz krajiny bez plužin. Další dvojice fotek č. 4 a 5 porovnává, zda se dotazovaný bude lépe cítit v krajině, s vazbou na sídlo, nebo v krajině, kde bude zcela opuštěn a plně obklopen okolní krajinou. Další sada fotek 6 – 8 se zabývá výhledy do krajiny na specifický krajinný ráz šumavských kopců s relikty krajinných struktur plužiny, průhledy, které ohraničují / rámuje pohledy, případně uzavírají prostor. Dvojice fotek pod číslem 9 a 10 dává do protikladu rovinatý a svažité terén a poukazuje tak na variabilitu využívání téměř jakýkoliv míst pro zakládání agrárních středověkých schémat. Skupinu fotek 10 – 14 porovnává mezní pásy plužin, které jsou plně pokryté vegetací s mezními pásy s cestou uvnitř či úvozem, které slouží v dnešní době především jako koridory a kudy se kdysi dostávali středověcí rolníci ke svým vzdálenějším pozemkům. Snímek 15 je porovnán se snímkem 4, kde tentokrát poukazuje na dynamiku tvaru plužin, které jsou buď zakřivené do tvaru S, nebo běží v přímých liniích. Skupina fotek 16 – 18 se zaměřuje na Land use. Porovnává pasený, sečený, nebo oraný

způsob využití půdy, která se během staletí míchala dle životních nároků a podmínek tehdejšího obyvatelstva. Fotografie 17 a 19 hodnotí vegetaci a to ve smyslu jednodruhové nebo vícedruhové skladby.

4.6. Sociologický průzkum – obrazový

Záměr sociologického průzkumu je zjistit jaká krajina v porovnání dvojic fotografií se respondentovi líbí, aniž by měl jakékoliv informace, kde se krajina nachází a jaké prvky se u fotografií porovnávají. Jedná se tedy o čistě subjektivní pohled na krajinu. V první fázi přípravy došlo k výběru sledovaných charakteristik ze sesbíraných fotografií během terénního průzkumu. Záměrem bylo nafotit nejpodobnější krajinné scenerie, na kterých jsou mezní pásy plužin Prachaticka, tak aby se daly porovnávat mezi sebou sledované atributy. Snímky krajiny s mezními pásy plužin byly pořízeny digitálním fotoaparátem s objektivem s ohniskovou vzdáleností 50 mm a graficky nebyly dále upravovány. Aby během hodnocení dotazníku nedošlo ke snížení pozornosti ze strany respondenta, bylo 19 dvojic obrázků rozděleno do dvou variant. Náhodným výběrem respondent hodnotil buď variantu A, která zahrnovala 9 dvojic fotografií, nebo variantu B o 10 párech snímků. Série fotografií, byly vybrány na základě nasbíraných poznatků z terénního průzkumu, stanovených kritérií a sesbíraných fotografií, tak aby se krajiny, směrové pohledy a světelné podmínky co nejvíce podobaly. Vlastní průzkum je realizován prostřednictvím anonymního dotazníkového šetření o délce trvání přibližně 10 minut. Dotazník se skládá ze dvou částí. První část na přední straně poskytuje informace o respondentovi (pohlaví, věk, bydliště, vzdělání a zaměstnání). Druhá strana je věnována vlastnímu průzkumu. Aby byla zajištěna plná soustředěnost respondenta, tak dotazovaný vidí a hodnotí vždy jen dvojice fotek, které dostal zvlášť v barevném formátu A4 ve foliích seřazené nad sebou v přesném pořadí, tak jak je dotazník sestaven. Dotazník nevyplňuje respondent, ale tazatel. Pro lepší orientaci byly do dotazníku vloženy zmenšené černobílé obrázky posuzovaných snímků a preferenční fotografie se zakroužkovala.

4.7. Zpracování dat

Celkem bylo osloveno 110 respondentů. Variantu A hodnotilo 56 dotazovaných a variantu B 54 účastníků průzkumu. Celkový počet zúčastněných hodnotící jednotlivé kategorie v poměru vůči variantám je znázorněno v grafu 4.

Pro vyhodnocení jednotlivých preferencí a rozdílů v různých kategoriích byla zvolena metoda pomocí statistiky. V prvním kroku bylo nutné vytyčit kódování jednotlivých fotografií (např. kódování pod názvem „rovina“, dává do preference ve smyslu kódování fotku s rovinným terénem vůči fotografii ve svahu). Kódování bylo taktéž navrženo i pro jednotlivé kategorie (např. muž 0, žena 1). V kolonce obec / město se pod „místní“ zahrnuli lidé, kteří uvedli obce spadající pod Prachaticko. U sesbíraných dat z dotazníkového šetření se porovnávala závislost dvou sloupců, vlevo nezávislé a vpravo závislé proměnné. Páry fotek, které vykazovaly v pohledu jednotlivých fotografií značné rozdíly a jejich výběr nebyl vyhodnocen jako náhoda, jsou v textu označeny jako signifikantní a uvedeny v tabulce II a III a jednotlivě popsány a znázorněny u grafů 7 - 13.

Statistické zpracování dat bylo rozděleno na dvě skupiny bez kategorizace a snímky zařazené do jednotlivých kategorií (např. pohlaví). Chí-kvadrátový test byl použit na kategorizované snímky. Ten slouží k porovnávání pozorovaných hodnot a statistickým výpočtem určí číslo celkového Chí snímku, podle kterého je zařazen do tzv. stupně volnosti. Dvojice fotografií, která překročila stanovenou hladinu volnosti v dané kategorii, jsou v textu označovány jako signifikantní a pro specifikování rozdílu v pohledu (např. muži x ženy) jsou následně rozebrány. U v kategorii bez sociodemografických rysů byl použit tzv. ttest. Ten statisticky vyhodnotil celkovou preferenci bez vlivu sociodemografických charakteristik. Ten opět vypočítá číslo, které se zařadí do signifikační hladiny a určí snímky, které jsou rozdílné v pohledu respondenta.

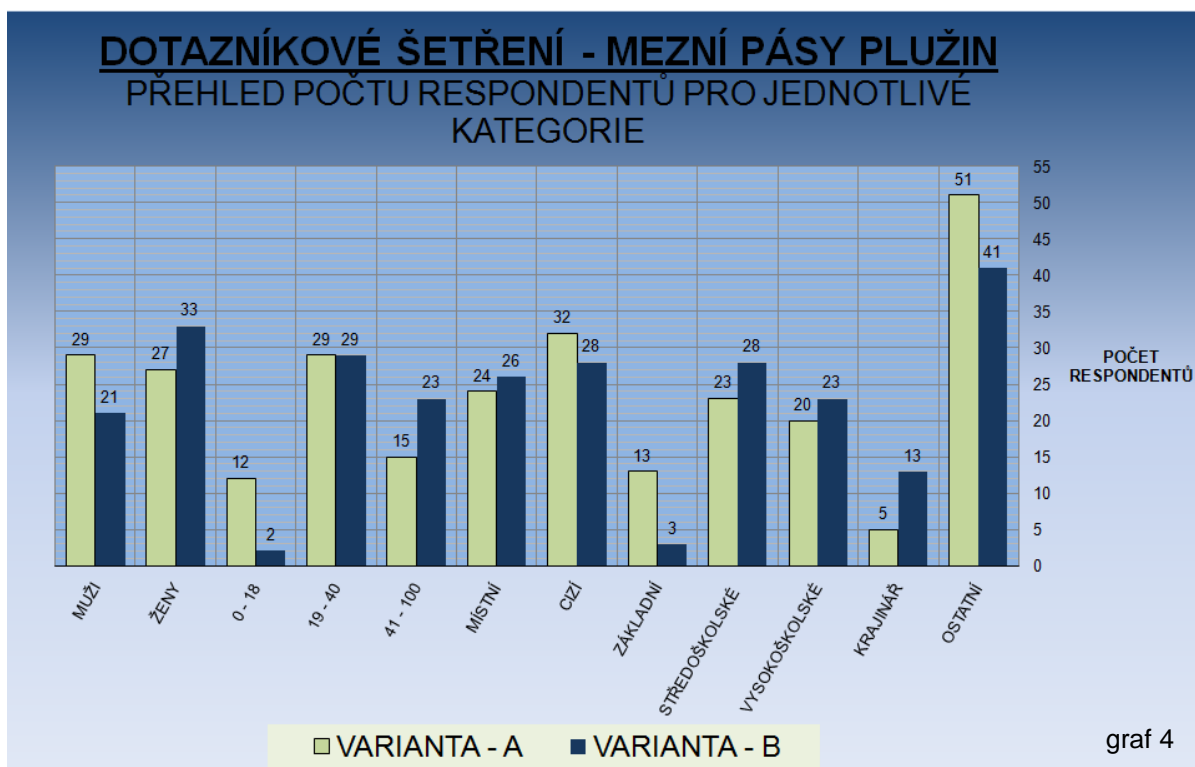
Pro měření vzdáleností jednotlivých mezních pásů plužiny z důvodu značné komplikovanosti přístupu na některé pozemky byla zvolena metoda měření pomocí internetového zdroje www.mapy.cz. Po nastavení „plánování a měření“ zvolíme „ruční měření“ a v mapě zaznamenejme pomocí praporku zlomy, ze kterých získáme data jednotlivých vzdáleností. V údajích jsou uvedeny minimální a průměrné rozestupy mezních pásů plužiny. Maximální rozestup nebyl sledován z důvodu potencionálního scelování pozemků během staletí.

Mapový překryv Libínského sedla byl vytvořen překryvem letecké mapy a mapy stabilního katastru v programu Photoshop. Ostatní obce byly pouze vizuálně porovnány s mapami Stabilního katastru (viz. přiložené CD).

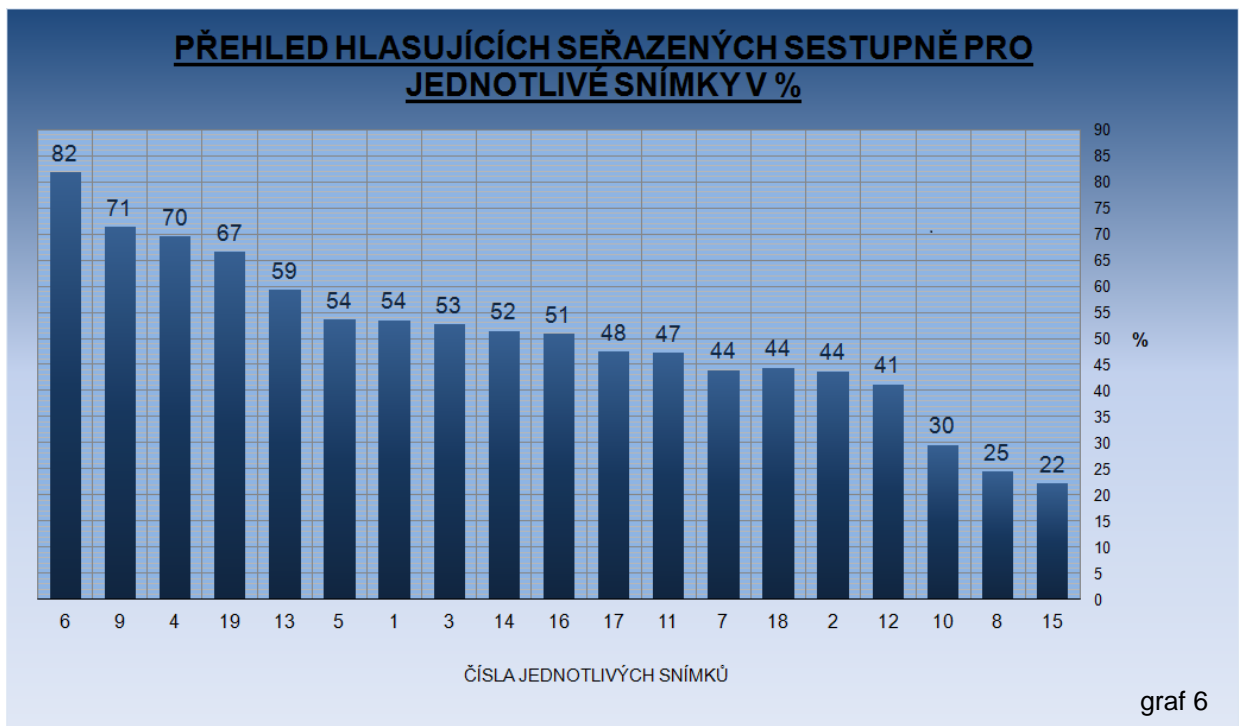
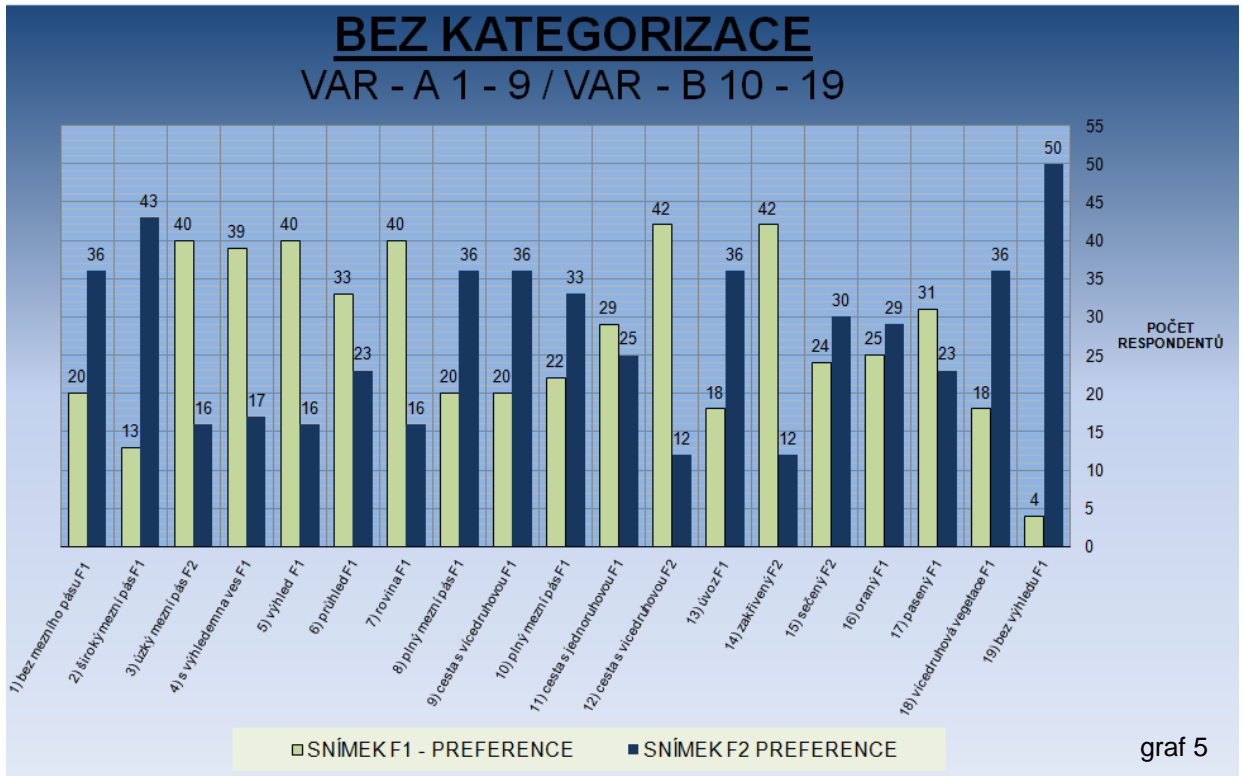
Na základě vybraných fotografií, byly taktéž snímky ohodnoceny i podle „Viditelné antropizace krajiny“ tab. V hodnotící stupeň přirozenosti krajiny. Míra ovlivnění krajiny člověkem je roztržena do třibodové stupnice podle Joan Iverson Nassauer. Každá fotografie je ohodnocena systémem 0 a 1. Plný počet bodů pak stanoví nepřirozeněji působící krajinu. Výsledky viditelné antropizace krajiny nebyly dále statisticky porovnávány s jednotlivými kategoriemi.

Z důvodu sjednocení obrázků z dotazníkového šetření jsou čísla snímků ve výsledcích a v diskusi odkazována obrázky pod tab. V.

5. Výsledky

Dotazovaní hodnotili obrázkové fotografie pod názvem „Estetika krajiny“. Z celkového počtu 110 respondentů pouze 1 osoba, bez krajinářského vzdělání, podotkla, že na fotografiích jsou plužiny. Poměrové zastoupení celkového výsledku hodnocení jednotlivých dvojic snímků je vyobrazeno v grafu 5.

Kategorie, u nichž byly identifikované signifikantní rozdíly, jsou popsány v kapitole 5.1. Z celkového pohledu lze konstatovat, že respondenti s převahou preferovali rovinnatý terén s přímým tvarem plužiny, s vazbou na sídlo nebo výhledem do krajiny ohraničený mezním pásem z jednodruhé vegetace s vnitřní cestou a paseným způsobem obhospodařování krajiny. Signifikantní snímky jednotlivých kategorií byly vyhodnoceny u fotografií zaměřených na rozestup mezních pásů, pohledu / výhledu vůči uzavřenému prostoru a u druhové skladby (kombinace snímků č. 1 a 2; 2 a 3; 6 a 8; 7 a 8; 17 a 19). Rozestup mezních pásů je podrobně popsán v kapitole 5.2 a ze jistěných údajů lze konstatovat, že dochovaný obraz plužiny se shoduje minimálně do doby vzniku Stablního katastru. Při posouzení počtu jednotlivých respondentů, kteří označili stejný snímek (graf 6, tab. IV), byly na základě průměrného počtu hlasů nad 70% vyhodnoceny 3 fotografie krajiny s nevyšší preferencí. Jedná se o snímky 6,9 a 4. Hodnocení dle viditelné atropizace krajiny (tab. V) byly snímky 9 a 16 vyhodnoceny jako fotografie krajiny reprezentující nejpřirozenější vzhled krajiny. Snímek 13 naopak jako krajina s vysokým stupněm atropizace krajiny. Tento snímek však byl vyhodnocen jako pátá fotografie, kterou preferovalo nejvíce lidí. Lze tedy usoudit, že lidé preferují krajinu, která působí upraveným dojmem. Podrobněji jsou snímky z hlediska viditelné atropizace rozebrány v kapitole 5.3. Respondenti taktéž podotkli, že snímky vybírali podle jednotvárnosti/pestrosti, zanedbané/ kultivované krajiny.

V dotazníkovém šetření byly snímky rozděleny dle kompozičních prvků a land use. Výsledky byly vyhodnoceny takto:

I. PROSTORY

1) Bez mezního pásu / úzký / široký rozestup mezního pásu (snímky č. 1-3)

Respondenti preferovali snímek bez mezního pásu z obce Zdenice, který reprezentuje krajinu současné doby v celkovém poměrovém zastoupení 53% a stejně tak i snímek s úzkým mezním pásem (Libínské Sedlo). Snímek se širokým mezním pásem z obce Mlynařovice, který byl jinak respondenty preferován u podobného snímku (č. 9) v tomto případě dosáhl nižšího hodnocení z důvodu atropogeního prvku – plůtku, který respondenti hodnotili negativně. Plůtek v krajině působí jako bariéra, za kterou nemohou vstoupit. Snímky s mezním pásem při porovnání se snímkem bez mezního pásu vykazovaly rozdíly v pohledu u věkové kategorie (kap. 5.1.2.).

2) Vazba na sídlo / bez vazby na sídlo (snímky č. 4-5)

Snímek s vazbou na sídlo byl vyhodnocen jako třetí nejpreferovanější snímek. Oba snímky pocházejí z obce Frantoly, kde u prvního byla fotografie zaměřená na výhled do krajiny a druhá s výhledem na ves. Respondenti, kteří preferovali výhled na ves, uvedli, že výhled na ves působí zajímavěji „na fotografii je něco dalšího, co více upoutá pozornost“.

3) Výhledy / průhledy / bez výhledu (snímky č. 6-8)

Snímek výhledu byl nejčastěji vybíraným snímkem v této skupině a zároveň i jako nejpreferovanější snímek ze všech (82%). Z grafu 13 lze vyčíst, že snímek s výhledem byl plně ohodnocen krajináři, lidmi ve věkové kategorii do 18 let a se základním a vysokoškolským vzděláním. Zároveň tato fotografie byla vyhodnocena v porovnání s uzavřeným prostorem jako signifikantní dvojice. Snímek je pořízen z místa zaniklé obce Malonín. Vegetační patro působí vysoce přirozeným dojmem. Z celkového hodnocení lze vyčíst, že lidé s převahou preferují snímky, u kterých mají přehled a díky průhledům a výhledům ví, co je při průchodu krajinou čeká. Proto byl snímek obce Jelemek s uzavřeným prostorem jeden z nejméně preferovaných snímků. Také měl na preferenci vliv subjektivní pocit stísněnosti jednotlivých respondentů v daných prostorech. Další rozdíl lze spatřit ve věkové kategorii a stupni vzdělání (kap. 5.1.2. a 5.1.4.; tab. III), kdy především děti pohlíží na krajinu jako na místo pro hraní her a estetické hledisko nezohledňují. Snímek průhledu (č. 7) byl několika respondenty označen za méně atraktivní z důvodu rušivého elementu - vyjetá cesta, a proto tuto fotografii nepreferovali.

4) Rovinné / svažité (snímky č. 9-10)

Lidé preferovali rovinný terén. Snímek mezního pásu plužiny byl pořízen v obci Mlynařovice a zachycuje striktně rovinný charakter terénu s gradací vegetace. Snímek z obce Frantoly znázorňuje svažité terén s přirozenou vegetací. S převahou je ve všech kategoriích preferován rovinný terén. Snímek č. 9 byl navíc vyhodnocen jako krajinná scenérie s nejnižším stupněm viditelné atropizace krajiny. Tento snímek působí upraveným dojmem vlivem pastevectví a byl i vysoce preferován respondenty (71% dotazovaných).

5) Plně zarostlý mezní pás / oboustranně ohraničený mezní pás s cestou uvnitř / úvoz (snímky č. 11-14)

Lidé nejvíce z této skupiny fotek preferovali mezní pás s cestou uprostřed olemovaný jednodruhovým břízovým porostem, který zároveň poskytuje průhledy do okolních prostorů. Zároveň tento snímek reprezentuje i vysoký vliv viditelné antropizace krajiny. Roli při výběru fotografie měla i šířka využitelné cesty, která je u snímku Frantol, udržovaná pouze jako úzký druh a okolní vegetace působí neudržovaným dojmem podle slov několika respondentů. Cesty uvnitř mezních pásů nabízí ochranu a zároveň slouží jako spojky v krajině, proto jsou tyto snímky s převahou preferovány oproti plnému meznímu pásu. Úvoz, který je zarostlý planou vegetací tento smysl spojky postrádá, a tak dotazovaní snímek hodnotili podle subjektivního dojmu založený na tom, zda dotazovaný vyhledává určitou míru soukromí v krajině. Ukázkou je poznámka místního respondenta ve věkové kategorii 41 – 100 let, který uvedl, že preferuje samotu v krajině a u úvozu by odpočíval po procházce nebo sběru hub. Opakem je respondent z Prahy ve věkové kategorii 19-40, na kterého strom na okraji úvozu působil jako téměř vyvrácený, a proto by se zde necítil bezpečně.

II. TVAR MEZNÍCH PÁSŮ PLUŽINY

1) Příímý / zakřivený (snímky č. 4 a 15)

Dotazovaní s převahou preferovali příímý tvar probíhající plužiny. Snímek mezních pásů probíhající ve tvaru S pořízeného v obci Jelemek preferovalo 12 respondentů. Příímý směr 42 respondentů (obec Frantoly). Vegetace, svah terénu i Land use jsou na snímkách shodné, proto lze předpokládat, že preference snímku ovlivnil pouze směr mezních pásů.

III. LAND USE

1) Pasené / sečené / orané (snímky č. 16-18)

Nejlépe byla hodnocena fotografie s paseným způsobem využívání krajiny, avšak rozdíly v porovnání s dalšími dvěma snímky jsou v poměru malé. U snímku s ornou půdou měli respondenti tendenci tuto fotografii hodnotit jinak, poté co byla respondentovi zakryta obloha, do hodnocení byl však uveden jejich první dojem. Do hodnocení se taktéž promítnuto hledisko do jaké míry je pro respondenta terén co nejlépe schůdný, nebo využitelný pro osobní potřeby (např. svah vhodný pro sánkování). Tento pohled byl především zaznamenaný ve věkové kategorii u dětí do 18 let, který

pohlíží na krajinu z hlediska využitelnosti krajiny pro jejich potřeby. Obdobný pohled potvrzuje odpověď šestiletého chlapce, který pochází z rodiny, která obhospodařuje několik zemědělských polí. Při hodnocení uvedl u snímku s ornou půdou „tak tu teda ne - tam by bylo moc brambor“ a proto jeho výběr směřoval ke snímkům s trvale udržitelným travním porostem. Taktéž i hodnotil podle toho, kde by mohl jezdit na kole, což uvedlo i několik dalších respondentů v této věkové kategorii.

IV. VEGETACE MEZNÍCH PÁSŮ PLUŽINY

1) Jednodruhová skladba mezního pásu plužiny / vícedruhová skladba mezního pásu plužiny (snímky č. 17 a 19)

Respondenti s převahou preferovali snímek s jednodruhovou skladbou porostu mezního pásu plužiny. Tato dvojice fotek byla signifikantně vyhodnocena u pohlaví a vzdělání (tab. III a kap. 5.1.1. a 5.1.4.). Jednodruhovou vegetaci mezního pásu preferovalo 36 respondentů a vícedruhovou pouhých 18. Jednodruhová skladba byla vyhodnocena jako čtvrtá nejpreferovanější fotografie. Několik respondentů během výběru podotklo, že u snímku s jednodruhovou vegetací působí výsadba jako neprostupná bariéra vzhledem ke směru záběru.

5.1. Výsledky signifikantních snímků u jednotlivých kategorií

Výsledky dotazníkového šetření byly statisticky testovány v hladině spolehlivosti $P < 0,05$ (95 %). Signifikantní snímky jsou vyznačeny v tabulce III a jsou uvedeny u každé kategorie takto:

5.1.1. POHLAVÍ

V kategorii pohlaví byly velké rozdíly u respondentů mezi vizuálními předvolbami mužů a žen z hlediska vnímání druhové skladby. Hladinu signifikace dosáhla jedna dvojice fotek. Další dvě skončily těsně pod touto stanovenou hladinou a to snímky porovnávající průhled s uzavřeným prostorem a rovina vůči svahu (tab. II).

Vícedruhová vegetace x jednodruhovou vegetací

Hladina signifikace: $p < 0,01$

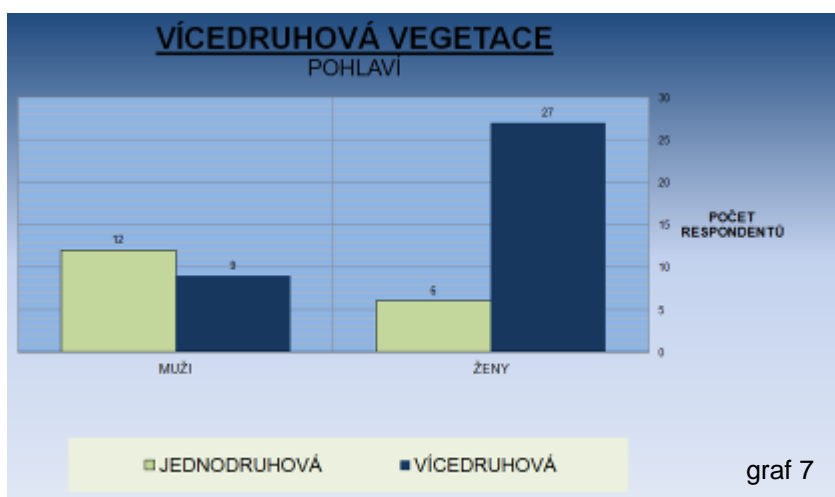
A

B

Vícedruhová vegetace mezního pásu plužiny (Malonín), která působí vysoce přirozeným dojmem, byla s velkým rozdílem volena ženami. Muži spíše označovali jednodruhovou skladbu z bříz obce Hlásná Lhota (graf 7). Dva muži, kteří

upřednostnili vícedruhovou vegetaci, uvedli, že jednodruhová výsadba bříz je pro ně symbol Ruské krajiny.

5.1.2. VĚKOVÁ KATEGORIE

Ve věkové kategorii v dosažení hladiny signifikace najdeme nejvíce odlišné názory na pohled jednotlivých krajinných scén. Respondenti ve věku 0 – 18 měly výrazně odlišné postoje ve vnímání krajiny. Věkovou kategorií 0 – 18 především reprezentovaly děti do 10 let.

Bez mezního pásu x široký mezní pás

Hladina signifikace: $p < 0,001$

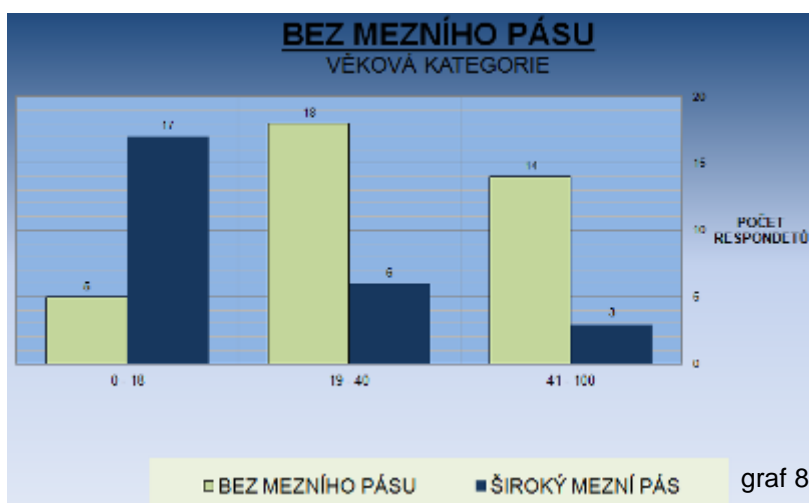
A

B

Několik respondentů ve věkové kategorii 0 – 18 let, především děti ve věku 5 – 10 let preferovaly fotografii B se širokým mezním pásem obce Mlynařovice. Jako důvod výběru uvedli, že si zde mohou více hrát (stavět bunkry, hrát na schovávanou). Sedmiletý respondent, této kategorie, preferující krajinu dnešní doby (A), jako důvod uvedl dostatečný prostor pro hraní fotbalu. Tato dvojice byla v Chí kvadrátu vyhodnocena jako nejsignifikantnější (tab. III). Jedná se tedy o dvojici snímků s největším rozdílem, kde pohled dětí do 18 let byl vysoce odlišný než obecný názor střední a starší populace (graf 8).

Úzký mezní pás x široký mezní pás

Hladina signifikace: $p < 0,05$

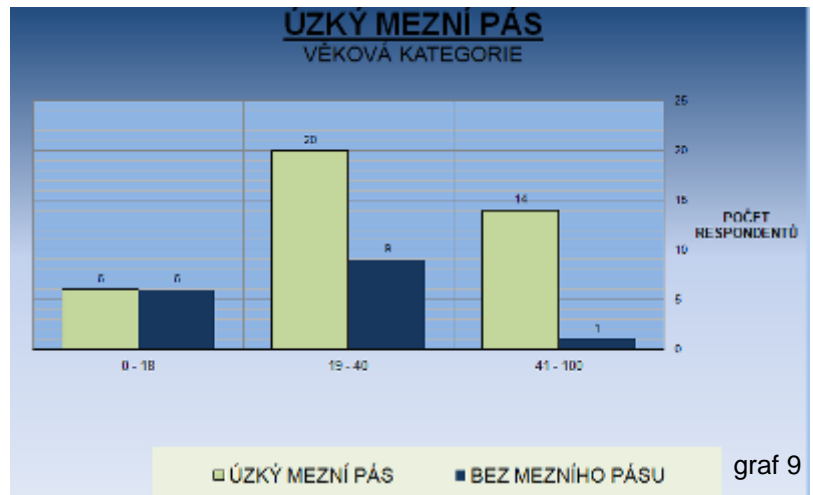
A

B

Vzdálenost rozestupu úzkého mezního pásu Libínského Sedla B (obr. VI -bod rozestupu mezního pásu 5-6) činí 47 m. Spon mezního pásu plužiny v Mlynařovicích A (obr. VIII bod 1-2) je 90 m. Ve věku do 18 let se líbily oba typy mezních pásů stejně. Tento

pohled opět závisel, jaký typ využití krajiny děti preferovali. Lidé hodnotící ve zbylém starším věkovém rozmezí preferovali snímek B s úzkým mezním pásem (graf 9). Na snímku A je plůtek, který respondenti hodnotili negativně. U snímku B pozitivně hodnotili výhled na protější kopce se zástavbou a taktéž snímek B působil rozmanitějším dojmem s postraními průhledy do na další scénérie, což respondenty více zaujalo.

Průhled x uzavřeným prostorem

Hladina signifikace: $p < 0,025$

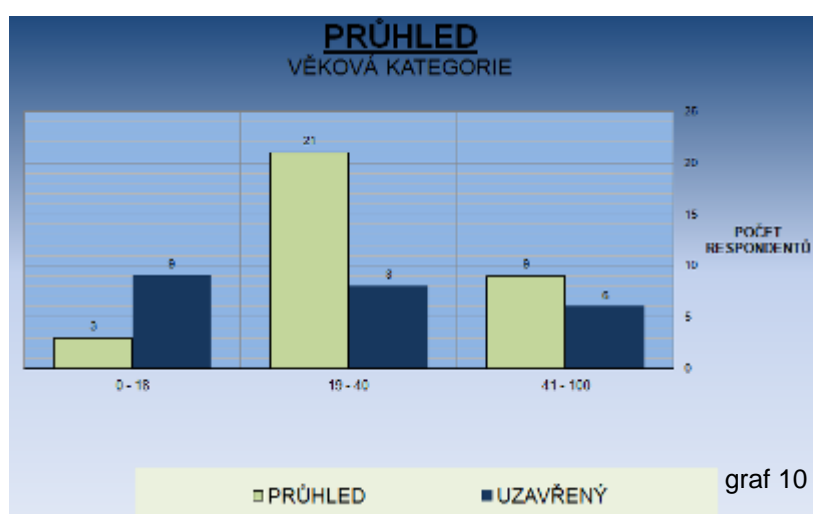
A

B

Kategorie 0 – 18 let preferovala uzavřený prostor B., Pokud tato kategorie volila průhled A, lákala je na obrázku například vyjetá cesta, nebo pomlky mezního pásu, za které se mohly schovat. Střední věková kategorie preferovala A, zájmově je upou-

tal směr pohledu „vím, kam jdu, co je tam čeká“. Lidé nad 41 let spíše preferovali A (graf 10). Snímky preferovali, podle toho zda chtějí v krajině odpočívat, nebo raději procházet krajinou.

5.1.3. MÍSTNÍ V OKRESE PRACHATICE / OSTATNÍ

Výsledky v této kategorii nedosáhly signifikantní hladiny, respondenti měli podobný názor u všech hodnocených dvojic snímků.

5.1.4. STUPEŇ VZDĚLÁNÍ

U vzdělání dosáhly na hladinu signifikace dvě dvojice fotek. Rozdíl byl vyhodnocen v pohledu na krajinnou scénu a druhovou skladbu. Z těchto fotografií vyplývá, že ve výběru fotografie hrála roli míra vzdělanosti o krajině a estetické hledisko. Dále byly identifikované další dvě dvojice, které skončily těsně pod stanovenou hladinou signifikace v rozdílu -0,0371 označenou jako „úzký mezní pás“ a -0,0368 „s výhledem na ves“ (tab. II).

Průhled x zavřeným prostorem

Hladina signifikace: $p < 0,025$

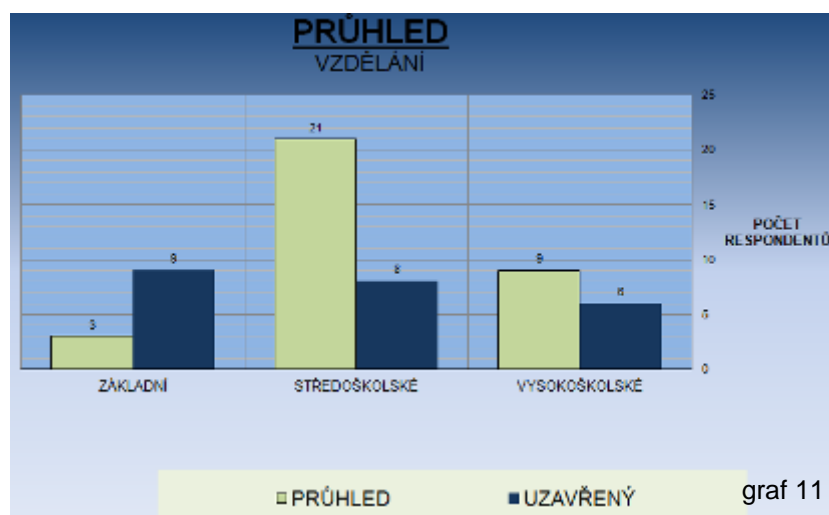
A

B

Lidé se středním a vysokoškolským vzděláním preferovali průhled (A) pořizeného v obci Křišťanovice. Respondenti se základním vzděláním se rozcházejí v pohledu vyšším stupněm vzdělání (graf 11). Tato dvojice fotek je shodně rozlo-

žena se stejnou dvojicí fotek u věkové kategorie (graf 6). Tento fakt je dán tím, že víc jak 90% respondentů se základním vzděláním tvoří děti do 10 let. Je tedy zřejmé, že krajinu v kategorii základního vzdělání hodnotili opět spíše podle využitelnosti krajiny.

Vícedruhá vegetace x jednodruhá vegetace

Hladina signifikace: $p < 0,05$

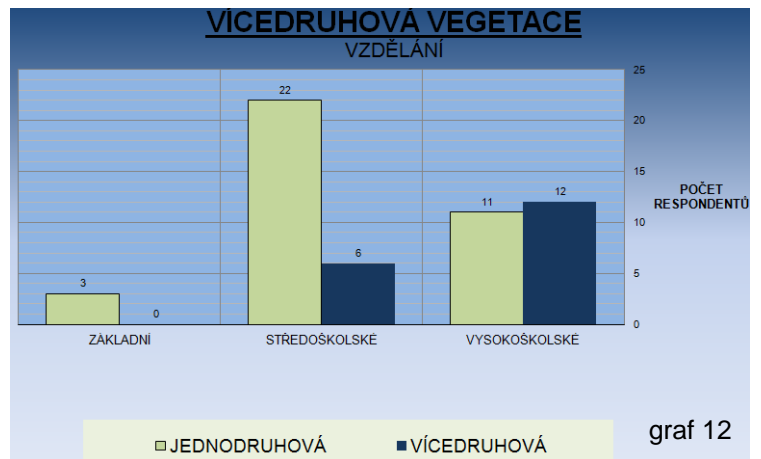
A

B

Hodnocení vysokoškolsky vzdělaných lidí neodpovídá obecnému názoru lidí se základním a středoškolským vzděláním (graf 12). Vysokoškolsky vzdělaní lidé s drobnou nuancí vybrali vícedruhou vegetaci A. Zbylé dvě skupiny s převahou preferovaly jednodruhový porost bříz B.

Tento rozdíl, je především v informovanosti lidí o stavu a přístupu ke krajině.

5.1.5. KRAJINÁŘ / OSTATNÍ

Výsledky nedosáhly signifikační hladiny, respondenti v této kategorii měli podobný názor u hodnocených dvojic snímků. Tento fakt je ovlivněn především poznatkem, že krajináři nezohlednili historické hledisko, které všem respondentům nebylo záměrně sděleno. Krajináři, kteří podotkli své stanovisko, hodnotili krajinu především podle kompozičních prvků (gradace, rytmus atd.)

5.1.6. BEZ KATEGORIZACE

Bez výhledu x výhledem

Hladina signifikace: $p < 0,05$

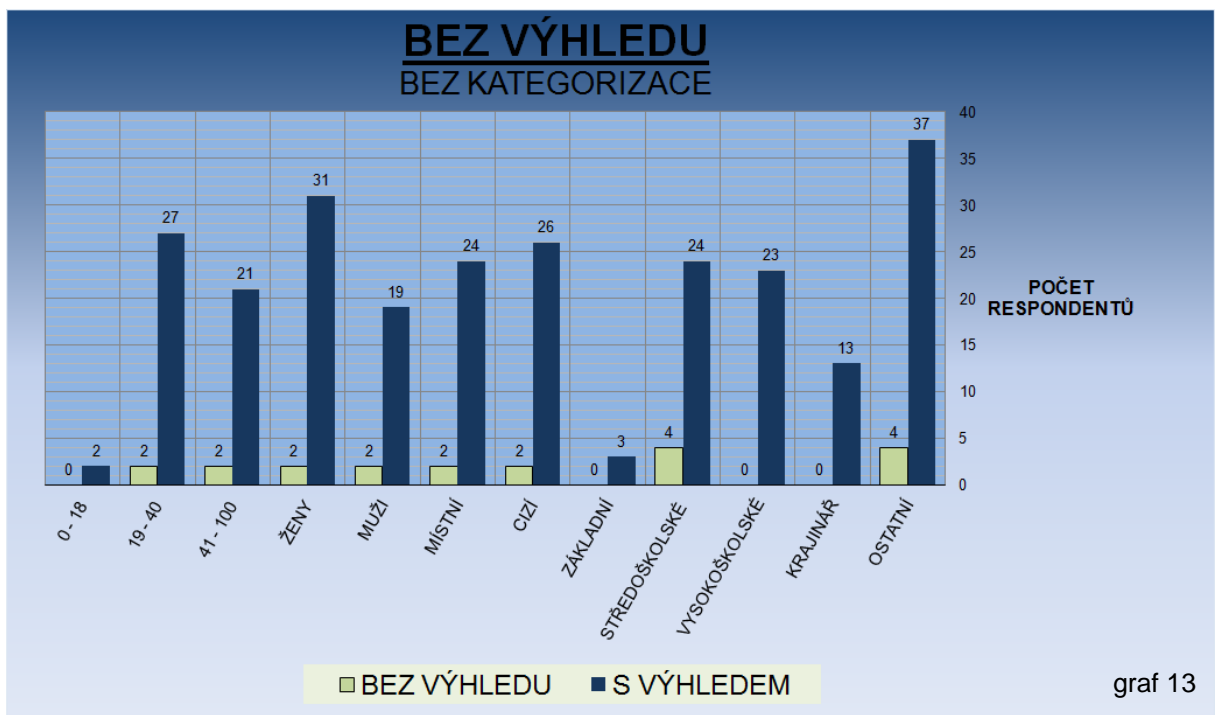
A

B

Snímek plužiny z obce Jelemek, která končí uzavřeným prostorem, byla porovnána s výhledem na další plužiny vyfotografované z místa zaniklé obce Malonín. Padesát respondentů (93 %) preferovalo výhled do krajiny na krajinnou scenérii plužin, oproti uzavřeným prostorům, což většina respondentů zdůrazňovala i během průzkumu. Zbýlí čtyři respondenti, kteří volili „bez výhledu“ nejsou identifikováni v kategorii věk 0-18, základní a vysokoškolské vzdělání a ani se nejednalo o krajináře (graf 13). Tato dvojice fotek skončila těsně pod nejsignifikantnější hladinou $p < 0,001$.

5.2. Výsledky vzdálenosti jednotlivých mezních pásů plužiny

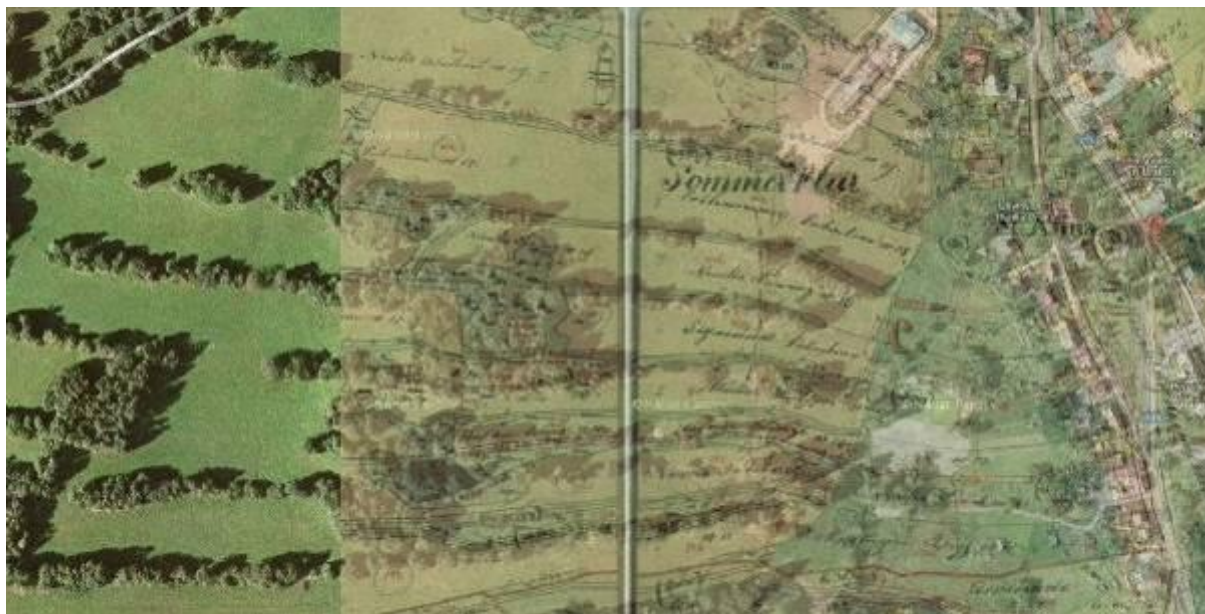
Jednotlivé vzdálenosti mezních pásů plužiny jsou uvedeny tab. 1 a v obrazové příloze II - IX. Nejmenší rozestup je 15 m v obci Frantoly. V několika mezních pásech se nacházejí cesty oboustranně obklopené zelení. Při porovnání se stabilním katastrem (viz. příložené CD), vzdálenost rozestupů se blíží mezních pásům, v jakém byly historické pozemky děleny (násobky 8 m, 16 m, 32 m atd.) Lze konstatovat, že vzhledem k velikosti dochované plužiny a vzdáleností jednotlivých mezních pásů se jedná o jednu z nejzachovalejších plužin. Taktéž Hlásná Lhota má shodné všechny mezní pásy plužiny se Stabilem. Jedná se o plužinu pásovou – záhumenicovou radiální. Vyšší průměrná vzdálenost je do značné míry ovlivněna členitostí terénu. V obci Křišťanovice a v zaniklé obci Malonín je minimální rozestup mezních pásů shodný s průměrným. Podle mapy stabilního katastru, náleží ke každé plužině jedna usedlost. Proto i zde lze předpokládat, že se jedná o původní dělení pozemkové držby. Mlynařovice mají více jak dva mezní pásy plužiny odstraněny v měřené části. Na leteckém snímku Mlynařovic z roku 1952 jsou ještě všechny plužiny zachovány. K odstranění mezních pásů došlo během posledních 60 let. Obec Jelemek a Zdenice byly taktéž zasaženy obdobím socialistické éry, kdy došlo k odstranění více jak 6 mezních pásů plužiny jen za toto období. V porovnání se Stabilmím katastrem se všechny plužiny shodují. Zmizelé mezní pásy ve Zdenicích, které ležely v jiné části Zdenic než měřené mezní pásy plužiny, měly přibližný rozestup okolo 20 – 30 m. Libínské Sedlo je v tomto hodnocení nejvíce zasaženou plužinou. Ačkoliv plužina na levé straně snímku je zachovaná v celé míře rozsahu v porovnání se Stabilmím katastrem (obr. 36), pravá část zcela chybí. Vyjmutí mezních pásů došlo taktéž za posledních 60 let, nástupem socialistické kolektivizace pozemkové držby.

tab. 1

Rozestup mezních pásů	Frantoly	Hlásná Lhota	Jelemek	Křišťanovice
minimální vzdálenost	15 m	31 m	35 m	74 m
průměrná vzdálenost	66 m	111 m	52 m	78 m

Rozestup mezních pásů	Malonín	Libínské Sedlo	Mlynařovice	Zdenice
minimální vzdálenost	45 m	27 m	72 m	31 m
průměrná vzdálenost	50 m	53 m	83 m	46 m

obr. 36 Libínské Sedlo – překryv leteckého snímku z roku 2011 se Stablním katastrem

5.3. Výsledky viditelné antropizace krajiny

Několik respondentů po vyplnění dotazníku zmínilo, že u různých fotografií hodnotily krajinu podle „Viditelné antropizace krajiny“ (Cues to care). Nassauer (1995) popisuje Cues to care jako „prostředek, který neslouží k zachování tradičních krajinných forem, ale spíše přizpůsobení kulturních očekávání na nově objevenou formu krajiny, která má větší biologickou rozmanitost“.

Dle stanovené metodiky se jako nejpřirozenější krajina jeví fotografie č. 9 a 16. Ty dosáhly plného počtu bodů. Důvody, proč zbylé snímky nemají plný počet bodů, jsou různorodé a podrobně popsány v příloze č. VIII.

Snímek č. 9

V porovnání s dotazníkovým šetřením byla vybrána 40 (71%) respondenty z 56 zúčastněných (graf 6; obr. 37). Tato krajina se především líbila ženám. Přestože je zde zachycena přirozená vegetace, působí upraveným dojmem, který udává především gradace stromového patra. Absence bylinného a keřového patra je způsobena pasivou dobytka, které taktéž spásá travní porost, a tak krajina působí udržovaně.

obr. 37 Mlynařovice (zdroj vlastní 212)

Snímek č. 16

Druhý snímek, který dosáhl plnohodnotného bodování (obr. 38; tab. V) je u varianty B s počtem 31 respondentů. Systém údržby trvalého travního porostu je zajištěn pas-tectvím ovcí. Snímek působí vysoce přirozeným dojem

obr. 38 Libínské Sedlo (zdroj vlastní, 2012)

6. Diskuse

Faktory, které ovlivňují vnímání krajiny, byly předmět mnoha výzkumů během posledních 40 let (Kaplan et Kaplan, 1989). Jak uvádí Bruel et Baudry (1995) většina lidí západní Evropy si není vědoma ekologické role sítě živých plotů a povšimnou si jich jen díky vizuálním projevům. To potvrzují i průzkumy, které byly prováděny v Anglii v rámci živých plotů. Oreszczyn et Lane (2000) uvádí, že všechny skupiny si zvláště cenily jednodenních aspektů. Živé ploty poskytují „barvu v krajině, vůních a znameních změny ročních období-bílé květy na jaře, rozmanitost zelenin v létě, zlaté odstíny a červený z bobulí na podzim. V průzkumu vizuálního hodnocení dynamiky mezního pásu plůžiny, které jsem provedla, taktéž několik respondentů uvedlo, že na krajinu pohlížely ze stejného hlediska. Lákala je pestrost, kompozice, kultivovanost krajiny a snímky hodnotily tímto způsobem. Tento úhel pohledu převážně zaujímaly krajináři. Oreszczyn*1 a A. Lane (2000) dále zmiňuje, že ač by to tak být nemělo, tak lidé často vnášely v rámci průzkumu osobní, emoční a profesní hlediska. Rozdíl pak závisely, které z hledisek, bylo pro ně považováno za dominantní. Proto je vhodné řešit tyto průzkumy skrz participační přístupy (public perception-based approach). To představuje přímé zapojení širší veřejnosti a tím zároveň přímých uživatelů území. Participační přístup vychází z vizuálního hodnocení krajiny, které provádějí samotní aktéři a které je založeno na způsobu, jakým je krajina samotnými lidmi vnímána. Významnou úlohu zde hraje také přímá zkušenost s krajinou. To znamená jak je krajina jednotlivými lidmi uplatňována. (Daniel, 2001). Tento pohled je často sledován u dětské kategorie, který je diametrálně odlišný od pohledu dospělých. Sádlo (1994) uvádí, že „intuitivní hodnocení je pro jakékoliv estetické hodnocení málo platné, bývá buď subjektivisticky individuální, nebo pasivně konformní se skupinovým míněním v oblasti estetických hodnot“.

6.1 Všeobecné výsledky

Vliv topografie na vizuální preference potvrzuje Hammitt et al. (1994) Jak uvádí Arriaza et al. (2004), „přítomnost hor v krajině scéně výrazně zvyšuje její vizuální preference“. Na druhé straně Tveit et al. (2006) namítá, že „topografie uspořádává krajinu do menších prostorů (landscape rooms), čímž má bezprostřední vliv na další aspekty vizuálního charakteru krajiny (např. měřítko (visual scale), složitost (komplexity a imeageability) a není možné jednoznačně určit její vliv na vizuální preference“.

V průzkumu plužin jsem vzala i v potaz pomínutí sociodemografických rysů a téměř jednoznačně (93%) byl upřednostňován výhled na členitou krajinnou scenerii Šumavských kopců s plužinou, oproti uzavřenému prostoru. V rámci srovnání s průhledem, který má bezprostřední vliv na další vizuální aspekty krajiny, byl výhled taktéž vysoce preferován.

6.2. Vliv sociodemografických rysů

Bylo zjištěno, že vliv pohlaví, věk a úroveň vzdělání mají významný vliv na vizuální předvolby. Je například známé, že lidé se zaměřením na tvůrčí ochranu a tvorbu krajiny jako živnostní prostředí a ochrana krajiny bývají v hodnocení daleko více kritický, než lidé s jinou profesí. Taktéž i vzdělání hraje významnou roli v proměnlivosti jejich preferencích jednotlivých typů krajinných scén. (Svobodova a kol., 2012). S tímto tvrzením, lze souhlasit i na příkladu tohoto průzkumu, kde rozdíly v hodnocení u věkové kategorie se výrazně lišily. Naopak členění respondentů podle bydliště a pohled krajinářů vůči lidem z ostatních profesí byl shodný. Je to dáno do jisté míry, že ani krajináři nahlas neidentifikovali plužiny a tak historické hledisko nebrali pravděpodobně na zřetel. Povědomost o plužinách je v České republice velice malá i v rámci výuky na odborných školách, což mohu z vlastní zkušenosti konstatovat. To potvrzuje i tento průzkum, na 110 respondentech hodnotící plužiny v Prachaticích, že podvědomí o plužinách je mizivé. Z celkového počtu dotazovaných pouze jedna osoba, bez krajinářského vzdělání, podotkla, že na fotografiích jsou plužiny. Respondent, pocházel z Vlachova Březí (nedaleko Prachatic), kde se taktéž tyto krajinné relikty dochovaly.

6.2.1. POHLAVÍ

Významné rozdíly se často objevují u kategorie pohlaví. Muži jsou označováni na základě průzkumů jako více kritičtí než ženy (Svobodova a kol., 2012). Van den Berg et al.(1998) konstatuje, že ženy posuzují krajinu z hlediska krásy více než muži.

V tomto průzkumu, kdy zastoupení bylo v rámci celkového shrnutí obou variant 50 muži a 60 ženy, identifikovány rozdíly u vizuální předvolby mužů a žen z hlediska vnímání druhové skladby. Vícedruhovou vegetaci mezního pásu plužiny voleny ženy. Muži spíše označovaly jednodruhovou skladbu z bříz (obec Hlásná Lhota). Dle mého názoru, který potvrzuje i Strumse (1996) vidí důvod odlišnosti v evoluci člověka. Že-

ny mají vyšší smysl pro zapamatování si podoby krajiny, muži jsou naopak lépe připraveni logickému odvozování a orientaci v krajině (Svobodová, 2011) a z toho důvodu mohou preferovat jednotu a uspořádanost krajiny. Dva muži, kteří preferovali vícedruhovou skladbu, přirovnali porost z bříz k symbolice Ruské krajiny, což na ně působilo negativním dojmem a mé tvrzení nevyklučuje.

6.2.2. VĚKOVÁ KATEGORIE

V této kategorii byly identifikovány nejvíce odlišné názory na pohled jednotlivých krajiných scén. Respondenti ve věku 0 – 18 let, reprezentovaly především děti, měly výrazně odlišné postoje ve vnímání krajiny. Děti hodnotily krajinu z hlediska využití krajiny úměrně jejich věku, tedy především na hraní, schovávání, ježdění, stavění bunkrů. Pohled střední a starší generace je rozdílný, protože přidává do hodnocení i estetické měřítko a způsob hodnocení krajiny porovnávají se stavem, který je každodenně obklopuje. Právě u pohledu v porovnání krajiny socialistické éry a historické krajiny, kterou reprezentují reliktů mezních pásů pluzin, jsou toho dobrým příkladem. Krajina, kde je absence mezních pásů preferovala střední a starší populace. Děti naopak krajinu s pluzinami a především s užším rozstupem mezních pásů pluziny. Arriaza et al. (2004) uvádí, že lidé všeobecně spíše preferují smíšené zemědělské krajiny oproti moderním intenzivně obhospodařovaným zemědělským typem krajiny. Van den Berg et Koole (2006) ve své práci zohledňuje v rámci věkové kategorie i vzdělání a poukazuje na fakt, že starší lidé a lidé s nižším vzděláním mají menší tendence pro preferenci divoké přírody oproti mladším lidem s vysokou úrovní vzdělání, kteří tíhnou k divoké přírodě. Vztah mezi věkem a zemědělskými krajinami by mohl být v generačních rozdílech mezi kulturou a výchovou. Proto postarší jedinci, kteří jsou obeznámeni s historií zemědělských krajin. (estetika krajiny). To vedlo některé autory k hypotéze, že estetická hodnota krajiny má evoluční základ (Appleton, 1975; Kaplan et Kaplan 1986). Ta je definována několika teoriemi. Appleton (1975) ve své teorii výhledu-úkrytu „Člověk má, jako ostatní živočišné druhy, potřebu ochrany – úkrytu, stejně jako výhledu. V průběhu evoluce si lidé tedy vyvinuli pozitivní reakce na krajiny, které poskytují možnost vidět a zároveň nebýt viděn a naopak negativní reakce na krajiny nepřehledné a neprostupné“. Lyons (1983) ve své práci uvádí, že nejvíce se v hodnocení krajiny liší skupiny ve věkové kategorii dětí do 12 let a starší lidé. Oběma těmito tezím odpovídá snímek se zaměřením na průhled, kde děti se chtěli spíše schovávat, oproti dospělým, kteří chtějí mít rozhled, přehled a jejich vnímání

krajiny se od doby, kdy byly ještě děti, značně změnil ve smyslu užívání krajiny. Na základě toho Lyony (1983) analyzoval krajinu z hlediska - děti, dospívající lidé, a dospělí. Uvádí, že kultura hraje velmi důležitou roli ve vnímání krajiny. Z hlediska instinktivní vnímání, lidé obecně preferují elementy, které do jisté míry reprezentuje teorie savany. Ta je z hlediska vývoje založena na vývoji druh Homo sapiens ve východoafrické savaně a je ovlivňována tímto typem prostředí, které v sobě máme zakořeněné. Lidé z hlediska této teorie spíše preferují pastviny, roztroušené stromy, lesy, malé vodní toky, a zvlněný terén (Orians, 1980). Misgav (2000) navíc uvádí, že „lidé se vzájemně liší ve vizuálních preferencích pro jednotlivá vegetační společenstva a jejich formace. Například lesní či parkové formace preferují více než křovinné a travinné porosty“. Strumse (1996) píše, že starší lidé více preferují krajinu obhospodávanou před krajinou přírodní. Z mnou provedeného průzkumu mohu toto tvrzení do jisté míry potvrdit. Vztah starších lidí (nad 40 let) k hospodářské krajině byl identifikován snímkem krajiny socialistické éry se zaměřením na vysoký výnos zemědělské produkce oproti krajině s trvalým travním porostem členěnou mezními pásy pluzin.

6.2.3. MÍSTNÍ V OKRESE PRACHATICE / OSTATNÍ

Lidé žijící v krajině, která je dennodenně obklopuje po desetiletí, si utváří s těmito místy vztah. Tyto místa mají ve vzpomínkách spojené se zážitky z dětství, především ve formě dětských pikniků, doupat a her, ale také ze současného pobytu, nebo při procházkách krajinou (Kaplan a Kaplan 1989, Oreszczyń, 2000). Tento vztah vnímání je především zachován v Anglii, kde živé ploty vnímají jako součást anglické identity a národního dětství. (Oreszczyń et Lane, 2000). To je jeden z důvodů, proč jsou živé ploty zachovány v daleko větším rozsahu než naše středověká agrární schémata. Svobodová (2011) uvádí, že obyvatelé, kteří se narodili v typech krajiny lesní, lesozemědělské a zemědělské preferují své rodné krajinné typy. V dotazníkovém šetření na 110 respondentech zastoupené v poměru 50 místní a 60 ostatní byl jejich pohled na fotografie stejný. Do jisté míry tu může hrát nevědomí o existenci fenoménu pluzin a taktéž vzhled socialistické krajiny, kterou lidé pokládají za krajinu, která jako by tu byla odjakživa.

6.2.4. STUPEŇ VZDĚLÁNÍ

Vnímání krajiny se významně mění podle úrovně vzdělání. Sklenička a Molnarová (2010) ukazují, že s „rostoucím vzděláním lidé preferují divokou lesní krajinu. Lidé

s nižším vzděláním naopak tíhnou k hospodářskému typu lesa“. Tento fakt potvrzuje i ve své práci Van den Berg et al. (1998), kde taktéž respondenti s vysokoškolským vzděláním preferovali obrazové vizualizace se snímky divoké krajiny. Z průzkumu plužiny byl zjištěn shodný pohled s výše uvedenými tezemi. Lidé se středním a základním vzděláním tíhnou k jednodruhové vegetaci a uspořádané v krajině. Tato preference může být do jisté míry dána úhlem pohledu na jasnost kompozice. Taktéž obraz dnešní krajiny, kdy se ve výsadbách stromořadí, které mezní pásy plužiny připomínají, jsou používány jednodruhové výsadby a tak preferují krajinné prvky, které jsou pro ně na první pohled rozpoznatelné a pochopitelné. Vysokoškolsky vzdělaní lidé jsou více vedení k všeobecnému přehledu a tím i vyšší informovanosti o životním prostředí a ekologické přirozenosti. Proto preference u jednodruhové skladby jsou nižší než u nižšího stupně vzdělání.

6.2.5. KRAJINÁŘ / OSTATNÍ

Kaplan a Kaplan (1989) uvádí průkaznou rozdílnost v hodnocení odborníků na danou problematiku a širší veřejnosti. Poukazuje, ve vnímání expertů je často ovlivněného zkušenostmi z praxe. Mnohdy zde hraje roli neznalost obyvatelstva vztahujícího se k procesům probíhající v krajině. To znamená, krajináři pak hodnotí krajinu z biofyzikálních vlastností reprezentující tvar, linii, barvu či rozmanitost a krajinář podle nich určuje estetickou kvalitu krajiny (Daniel, 2001). Rozdíl je i ve vnímání druhové skladby, kdy krajináři preferují domácími druhy v živých plotech. Širší veřejnost toto hledisko nepokládá až za tak důležité (Oreszczyń et Lane, 2000). V práci, která se zabývala Ekological Enegeenerig Svobodová a kol. (2012) uvádí, že vliv úrovně výuky na interakci s analyzovanými krajinnými elementy na krajinných předvolbách nebyly významné. Stejného závěru jsem dosáhla i v tomto průzkumu.

6.3. Dochovalost jednotlivých mezních pásů plužiny

Moravec (2005) uvádí, jako nejčastější období kdy vznikala plužina traťová a pásová 11 - 14 století. Částečný zánik plužin nastal ještě před vznikem Stablního katastru a to v nejméně v 17 století. Stablní katastr byl vytvořený mezi lety 1825 – 1843 (Bruna a Křováková, 2005). Pokud tvrzení Moravce, je pravdivé a dá se aplikovat celoplošně v rámci České republiky je možné, že současný obraz plužin, které porovnáváme s nejstarším mapovým podkladem, na kterém jsou plužiny vyobrazeny, měly některé

mezní pásy redukované již mnohem dříve. Tento fakt se dá však potvrdit pouze archeologickým průzkumem jednotlivých plužin. Z parametrů, které jsem zjistila na monitorovaných plužinách Prachaticka, měřením jednotlivých vzdáleností jednotlivých mezních pásů plužiny, poloze v terénu a počtu domů, které bylo často vymezeno jednotlivými pásy plužiny, lze usoudit, že stav plužin ve stabilním katastru pravděpodobně odpovídá i obrazu členění krajiny v předchozích stoletích.

6.4. Viditelná antropizace krajiny a její vliv na preferenci snímků

Nassauer (1995) poukazuje na to, že přirozenost působí na vnímání krajinné krásy a dala základ tak vývoji estetické teorii ve smyslu „Cues to care“. Definuje ji jako „prostředek, který neslouží k zachování tradičních krajinných forem, ale spíše přizpůsobení kulturních očekávání na nově objevenou formu krajiny, která má větší biologickou rozmanitost“. Vizuální preference člověka jsou ovlivněny přítomností přirozených prvků v krajině, na které má do jisté míry vliv uspořádání, rozmanitost, barva, forma, vyšší kontrast prostorové struktury. (De la Fuente De Val et al., 2006; Tveit et al., 2006). Van den Berg et Koole (2006) píše, že většina lidí preferuje přírodní prostředí více než prostředí ovlivněné člověkem. S přírodním prostředím úzce souvisí tzv. divokost krajiny. V zemědělské krajině je přítomnost divokosti vnímána veskrze pozitivně (Arriaza et al., 2004). Například městské, předměstské a průmyslové plochy a cesty mají sklon být hodnoceny negativně (Strumse, 1996) Jedná-li se však o tradiční architekturu či udržované historické objekty je přítomnost prvků vytvořených člověkem ve volné krajině vnímána pozitivně (Arriaza et al., 2004). Flekalová (2012) ve své práci uvádí, že z výzkumů vyplývá, že za nejlépe hodnocené prvky v krajině, jsou považovány výhledy, jezera, zříceniny atd. Negativně jsou nejvíce hodnoceny vertikální umělé dominanty jako sloupy elektrického vedení, nebo komíny. Svobodová (2011) dodává i vliv věkové kategorie, kdy děti, ne jako dospělí, preferují venkovské krajiny s loukami a stromy k vinici krajiny. Složkou největšího významu je pro ně přirozenost. (Tempesta, 2010). Z průzkumů provedeného na 110 respondentech pocházejících z různých sociodemografických podmínek, lze souhlasit s výrokem, že lidé do jisté míry vnímají a preferují snímky s tradičními budovami vsi a taktéž výhled do krajiny. S názorem, že v zemědělské krajině je přítomnost divokosti vnímána pozitivně, které všechny tři preferované fotografie mají společné, lze souhlasit.

7. Závěr

Tato práce se snažila podtrhnout významnost plužin jednak na základě sociodemografického průzkumu ve vztahu k vizuálním preferencím a jednak i na základě ověření historicky dostupných podkladů. Z výsledků vyplynulo, že plužiny nabízí rozsáhlou variabilitu krajinných scénérií, ať už z estetického, ekologického nebo historického hlediska. Výsledky sociologického průzkumu ve většině případů potvrdily všeobecný pohled výzkumů zabývajícím se vizuálním vnímáním krajiny. Lidé s převahou preferují rovinný terén s přímým tvarem plužiny, s vazbou na sídlo nebo výhledem do krajiny ohraničený mezním pásem z jednodruhové vegetace s vnitřní cestou a paseným způsobem obhospodařování krajiny. Největší rozdíly, které měly vliv na vizuální předvolby, byly vyhodnoceny u pohlaví, věkové kategorie a v úrovni vzdělání. Naopak bydliště a profesní zaměření zde mělo malý význam při preferenci jednotlivých dvojic snímků. Tento poznatek, byl vyhodnocen za důsledek malé informovanosti o těchto historických krajinných strukturách, kterým na vážnosti a úctě přidává právě časové hledisko od doby jejich vzniku. Tento fakt potvrdilo i vyhodnocení současného rozestupu mezních pásů plužiny, které dokazuje, že dochované hraniční linie jsou původní, minimálně do doby vzniku Stablního katastru. U signifikantních fotografií, které braly v potaz především kompoziční hledisko, se do značné míry projevil na preferenci jednotlivých snímků i vliv viditelné antropizace krajiny a potvrdilo stanovisko, že lidé preferují částečný zásah člověka v krajině a veskrze ho vnímají pozitivně. Můj osobní přínos této práce pro mne spočíval v rozšíření znalostí ve studiu středověkého hospodaření a pohledů středověkého rolníka na krajinu, která byla jeho každodenní součástí. Taktéž práce s mapovými podklady byla velice zajímavá z hlediska porovnávání proměny krajiny v čase. Z kompozičního pohledu bylo pro mne pozoruhodné sledovat vnímání člověka a jeho zásahu do krajiny, kterou mnozí pokládají za přirozenou.

Jak už tato práce dokládá, zbytky středověkých plužin jsou velmi významnou složkou scénérie krajiny. Uchovávají středověké rozvržení pozemkové držby a dodávají krajině charakteristický a specifický krajinný ráz. Jeden z hlavních významů plužin v dnešní době je odkaz historického dědictví České krajiny. Zemědělská produkce by proto v těchto případech neměla být považována za primární a tyto krajinné historické struktury by měly být co nejdříve chráněny jako skutečný obraz středověké krajiny pro další generace.

8. Seznam použitých zdrojů

Appleton, J., 1975. *The Experience of Landscape*. Chichester Wiley. London. p. 233.

Arriaza, M., Cañas-Ortega, J.F., Cañas-Madueño, J.A., Ruiz-Aviles, P., 2004. Assessing the visual quality of rural landscapes. *Landscape and Urban Planning*. 69. 115–125.

Bayer, T., Beneš, J. 2004. Středověká terasová pole na Šumavě jako hydropedologický fenomén a archeologický problém. *Archeologické rozhledy*. 56. 139-159.

Baudry, J., Bunce, R.G.H., Burel, F. 2000. Hedgerows: An international perspective on their origin, function and management. *Journal of Environmental Management*. 60. 7-22.

Beneš, J. 1995a:. Les a bezlesí. Vývoj synantropizace české části Šumavy: Wald und abgerodete Landschaft. Die Entwicklung der synanthropischen Prozesse in böhmischen Teil des Böhmerwaldes. In: *Zlatá stezka 3*. Prachatice. 11–33.

Brázdil, R., Kotyza, O. 2001. Současná historická kimatologie a možnosti jejího využití v historickém výzkumu, *Časopis Matice moravské* 120 – Supplementum 1. 17-59.

Burel, F., Baudry, J. 1995. Social, aesthetic and ecological aspects of hedgerows in rural landscapes as a framework for greenways. *Landscape and Urban Planning*. 33. 327-340.

Burel, F. 1996. Hedgerows and their role in agricultural landscapes. *Critical Reviews in Plant Sciences*. 2. 169-190.

Burel, F. 1989. Landscape structure effects on carabid beetles' spatial patterns in Western France. *Landscape Ecology*. 6. 161-194.

Brůna, V., Křováková, K. 2005 Zahrada-park-krajina. Staré mapy jako cenný zdroj informací o stavu a vývoji krajiny. Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu. Praha. 4. 24-29.

Čaplovič, D. 1999. Život v dedinském prostředí středověkého Uhorska. *Archeologia historica*. 24. 41-58. ISBN: 0231-5823.

Černý, E. 1973. Metodika průzkumu zaniklých středověkých osad a plužin na Dražanské vrchovině. I. text, II. vyobrazení, Československá společnost archeologická při ČSAV Praha – Nitra - Brno.

Černý, E. 1979. Zaniklé středověké osady a jejich plužiny. Metodika historicko-geografického průzkumu v oblasti Dražanské vrchoviny, Academia Praha. p. 168

Daniel, T.C., 2001. Whither scenic beauty? Visual landscape quality assessment in the 21st century. *Landscape and Urban Planning* 54. 267-281.

De la Fuente de Val, G., Atauri, J.A., de Lucio, J.V., 2006. Relationship between landscape visual attributes and spatial pattern indices: A test study in Mediterranean-climate landscapes. *Landscape and Urban Planning* 77. 393-407.

Dearden, P., 1989. Societal Landscape Preferences: a pyramid of influences. In: Dearden, P., Sandler, B. (Eds.). *Landscape evaluation: approaches and applications*, Western Geographical Series, Vol. 25, Dept of Geography, University of Victoria, Victoria, BC.

Defra. 2007. Hedgerow Survey Handbook: A standard procedure for local surveys in the UK. Department for Environment, London. p. 143.

Delattre, P., De Sousa, B., Fichet-Calvet, E., Qu'ér'e, J. P. and Giraudoux, P. 1999. Vole outbreaks in a landscape context: evidence from a 6-year study of *Microtus arvalis*. *Landscape Ecology*. 14. 401–412.

Environmental stewardship. 2005. Farm Environment Plan Guidance 005. Rural development service. First edition.

Fehring, G. P. 2000. Die Archäologie des Mittelalters. Darmstadt.

Flekalová, M. 2012. Sociologický výzkum - Zjišťování názorů veřejnosti. Studijní materiál k Workshopu. Ústav plánování krajiny. Lednice. 9 s.

Frolec, V., Vařeka, J., 1983. Lidová architektura. encyklopedie. Praha.

Gojda, M. 2000. Archeologie krajiny. Vývoj arceotypů kulturní krajiny. Academia. Praha. 237 s. ISBN: 80-200-0780-6.

Gojda, M. 1996. The Contribution of Air Photography to the Settlement Patterns and Field System Changes in Bohemia. Památky archeologické. 87. 326-330. ISBN: 0031-0506.

Gross N. 1996. Farming in former East Germany: Past policies and future prospects. Landscape and urban planning. 35. 25-40.

Hall, D. 1982. Medieval Fields. Shire Archeology. Aylesbury.

Hammitt, W. E., Patterson, M. E., Noe, F. P., 1994. Identifying and predicting visual preference of southern Appalachian forest recreation vistas. Landscape and Urban Planning, 29. 171-183.

Hurych, V a Kolektiv. 1984. Sadovnictví. SZN. 389 s. ISBN: 0707684.

Kaplan, R., Kaplan, S. 1989. The Experience of Nature: A Psychological Perspective. Cambridge University Press, New York

Kozák, R. 2006. Zmizelé Čechy: Volarsko. Paseka. Praha. 136 s. ISBN 8071857483.

Leonard, P. L., Cobham, R.O. 1977. The farming landscapes of England and Wales: A changing scene. *Landscape and Urban Planning* 4. 205-236.

Löw, J., Michal, I., 2003. *Krajinny raz. Lesnicka prace. Kostelec nad Černými lesy.* 548 s.

Lyons, E., 1983. Demographic correlates of landscape preference. *Environmental and Behavior* 15. 487-511.

Máčel, O. 1955. *Základní problematika urbanistické struktury vesnice v Čechách a na Moravě I a II, Brno.*

Marshall, E.J.P., Moonen, A.C. 2002. Field margins in Northern Europe: their functions and interactions with agriculture. *Agriculture, Ecosystems and Environment*. 89. 5-21.

Matějka, K. 2009. *Vývoj užití země jako zdroj diversity v krajině Šumavy. Příroda.* Praha. 141-161.

Martin, J., 1993. Assessing the landscape. *Land. Des.* 222. 21-23.

Misgav, A., 2000. Visual preference of the public for vegetation groups in Israel. *Landscape and Urban Planning* 48. 143-159.

Molnarova, K. 2008. *Hedgerow-Defined medieval field patterns in the Czech republic and their conservation. Dizertace. Česká zemědělská univerzita. Praha. 100 s. ISBN: 978-80-87154-22-9.*

Moravec, M. 2005. *Archeologie středověké plužiny. Bakalářská práce. Západočeská Univerzita v Plzni. Plzeň. 99 s.*

Muir, R. 1981. *Shell guide to Reading the landscape. London* 89-113.

Nassauer, J. I. 1995. Culture and changing landscape structure. *Landscape Ecology*. 10. 229-237.

Nováček, K., Vařeka, P. 1999. Archeologie středověké vesnice, středověký vesnický dům, archeologie novověké vesnice. *Encyklopedie národopisu Čech, Moravy a Slezka v tisku. Ethnologia Europae Centralis*. 4. 63-66.

Pešta, J. 2000. Několik poznámek ke studiu půdorysné struktury venkovských sídel na území Čech. *Průzkumy památek*. 2. 153-168.

Oreszczyń, S. 2000. A system approach to the research of people's relationships with English hedgerows. *Landscape and Urban Planning*. 50. 107-117.

Oreszczyń, S., Lane, A. 2000. The meaning of hedgerows in the English landscape: different stakeholder perspectives and the implications for future hedgerow management. *Journal of Environmental Management*. 60. 101-118.

Orians, G.H. 1980. Habitat selection. General theory and application to human behavior. In: Lockard, J.S. (Ed.) *The evolution of social behavior*. Elsevier. New York. 49-66.

Roberts, N. 1989. *The Holocene. An Environmental History*. Oxford.

Sádlo, J. 1994. „Krajina jako interpretovaný text.“ *Univerzita Karlova v Praze*. Praha. 47-54.

Sklenička, P. 2003. *Základy krajinného plánování*. Naděžda Skleničková. Praha. 321 s.

Sklenicka, P., Molnarova, K. 2010. Visual Perception of Habitats Adopted for Post-Mining Landscape Rehabilitation. *Environmental Management*. 46. 424-435.

Sklenicka, P., Molnarova, K., Brabec, E., Kumble, P., Pittnerova, B., Pixova, K., Salek, M. 2009. Remnants of medieval field patterns in the Czech Republic: Analysis of driving forces behind their disappearance with special attention to the role of hedgerows. *Agriculture, Ecosystems and Environment*. 129. 465-473.

Sklenička, P., Pittnerová, B. 2005. Pozemkové úpravy v územích s dochovanou středověkou plužinou. Česká zemědělská univerzita. Praha. 1-2.

Sperling, W. 1968. Über die Siedlungsformen in der Slowakei, Beiträge zur Genese der Siedlungs – und Agrarlandschaft in Europa. Wiesbaden. 166-173.

Štěpanek, M. 1967. Plužina jako pramen dějin osídlení (Příspěvky k dějinám osídlení 1). *Československý časopis historický*. XV. 247-274.

Strumse, E. 1996. Demographic differences in the visual preferences for agrarian landscapes in Western Norway. *Journal of Environmental Psychology*. 16. 17-31.

Svobodová, K. 2011. Percepce krajiny. Fakulta architektury ČVUT. Praha. 31 s.

Svobodova, K., Sklenička P., Molnarova K., Slavek, M. 2012. Visual preferences for physical attributes of mining and post-mining landscapes with respect to the socio-demographic characteristics of respondents. *Ecological Engineering*. 43. 34-44.

Tempesta, T. 2010. The perception of agrarian historical landscapes: A study of the Veneto plain in Italy. *Landscape and Urban planning*. 97. 258-272.

Tveit, M., Ode, Å., Fry, G., 2006. Key concepts in a framework for analyzing visual landscape character. *Landscape Research* 31. 229-255.

Van den Berg, A., Koole, S.L., 2006. New wilderness in the Netherlands: An investigation of visual preferences for nature development landscapes. *Landscape and Urban Planning* 78. 362-372.

Van den Berg, A., Vlek, C.A.J., Coeterier, J.F. 1998. Group differences in the aesthetic evaluation of nature development plans: a multilevel approach. *Journal of Environmental Psychology*. 18. 141–157.

Vorel, I., Bukáček, R., Matějka, P., Culek, M., Sklenička, P. 2004. Metodický postup posuzování vlivu na navrhované stavby, činnosti nebo změny využívání území na krajinný ráz. ČVUT. Praha. 23 s. ISBN: 80-903206-3-5.

Vorel, I., Sklenička, P. 1999. Péče o krajinný ráz. ČVUT. Praha 252 s.

Internetové zdroje

Dušek, J. II. vojenské mapování – Františkovo [online] Prezentace starých mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska 2001 – 2010 [cit. 10-03-2013] Dostupné z <http://oldmaps.geolab.cz/map_root.pl?z_height=70&lang=cs&z_width=0&z_newwin=0&map_root=2vm>.

Klusák, K. Libínské sedlo [online] K. Zanklé obce a objekty po roce 1945 4. března 2009 [cit. 10-03-2013]. Dostupné z <<http://www.zanikleobce.cz/index.php?detail=148722>>.

Klusák, K. Hlásná Lhota [online] K. Zanklé obce a objekty po roce 1945 4. března 2009 [cit. 10-03-2013]. Dostupné z <<http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=15391>>.

Klusák, K. Frantoly [online] Zanklé obce a objekty po roce 1945 4. března 2009 [cit. 10-03-2013]. Dostupné z <<http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=3487>>.

Molnarova, K. Znovu objevená středověká krajina [online] Ochrana půdy 5. července 2007 [cit. 10-03-2013]. Dostupné z <<http://www.ochranapudy.cz/?c=znovu-objevena-stredoveka-krajina>>.

MVCR [online] Adresy v České republice 11. dubna 2013 [cit. 16-04-2013] Dostupné z <<http://aplikace.mvcr.cz/adresy/Region.aspx?regid=13524>>.

SHM ČSM Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezka [online] Prachatice 2011 [cit. 10-03-2013]. Dostupné z <<http://www.shscms.cz/emapa/Jihocesky-kraj/Prachatice/>>.

VFHMÚř Dobruška [online] Národní inventarizace kontaminovaných míst 2009 [cit. 11-03-2013]. Dostupné z <<http://kontaminace.cenia.cz/>>.

9. Seznam použitých zkratk a symbolů

atd.	– a tak dále
kap.	– kapitola
m n. m.	– metrů nad mořem
např.	– například
obr.	– obrázek
r.	– rok
tab.	– tabulka
tzv.	– tak zvaný
var.	– varianta
viz.	– odkaz čtenáře na zdroj

10. Samostatné přílohy

10.1. Vývoj Land use obce Frantoly v době Stabilního katastru a leteckého snímkování z r. 2005

10.2. Měření vzdáleností jednotlivých mezních pásů plužiny

10.3. Přehled preferencí respondentů u jednotlivých dvojic snímků Var. A a B

10.4. Přehled statisticky vyhodnocených snímků pomocí Chí kvadrátu Var. A a B

10.5. Hodnoty Chí kvadrátu převedené do hladiny volnosti Var. A a B

10.6. Dotazníkový průzkum Var. A a B

10.7. Průměrná preference jednotlivých snímků

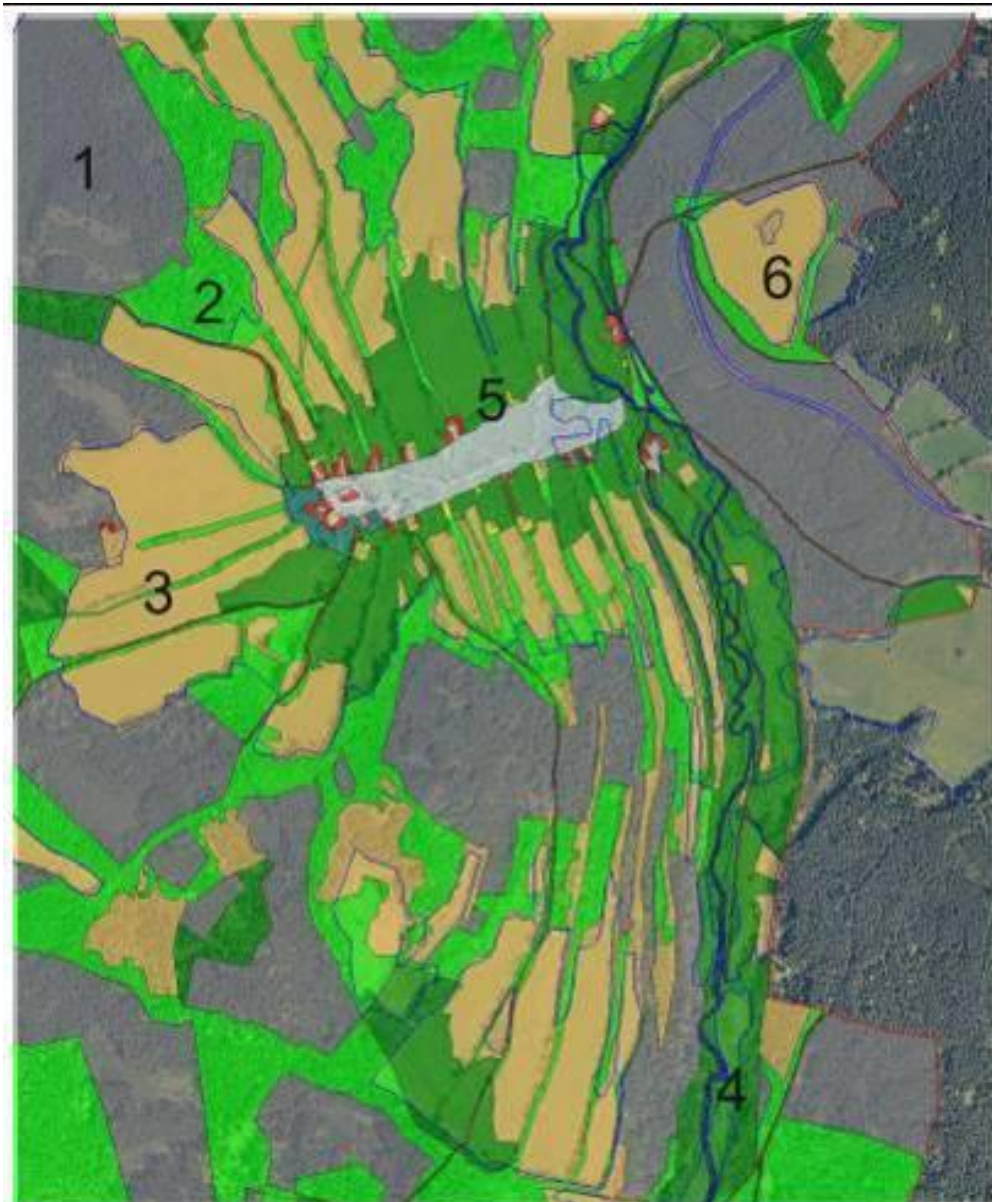
10.8. Viditelná antropizace krajiny

10.1. Vývoj Land use obce Frantoly v době Stabilního katastru a leteckého snímkování z r. 2005

Obr. I

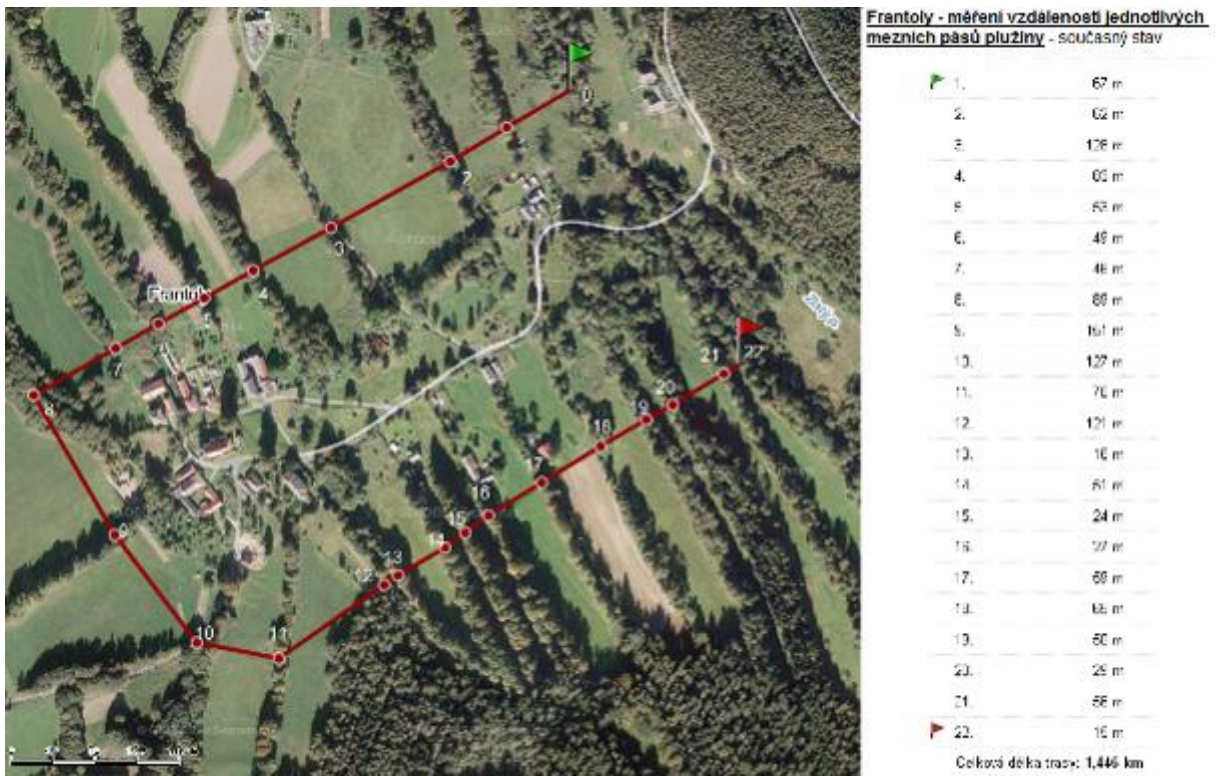
Část obce Frantoly (hranice obce červeně) na mapovém listu SMO-5 Volary 3-0. Stav v roce 2005 je znázorněn podkladovým leteckým snímkem. Hranice mezi současnými porosty dřevin ("lesem") a bezlesím je zvýrazněna modrou linií. Poloprůhledně jsou vyjádřeny kultury podle mapy stabilního katastru z roku 1826. 1 - původní lesní porosty; 2 - nově vzniklé lesní porosty na dřívější nelesní půdě (pastviny, tmavě zeleně jsou znázorněny též lesy na bývalých lukách); 3 - liniové porosty dřevin většinou sledují bývalé pastviny, které měly charakter mezí; 4 - současná niva Zlatého potoka je většinou pokryta sekundárními lesy na bývalých lukách; 5 - vlastní obec Frantoly představuje sídlo, kde zástavba ve 20. století částečně zanikala; 6 - pouze výjimečně vznikaly remízky s dřevinami v souvislém prostoru polí.

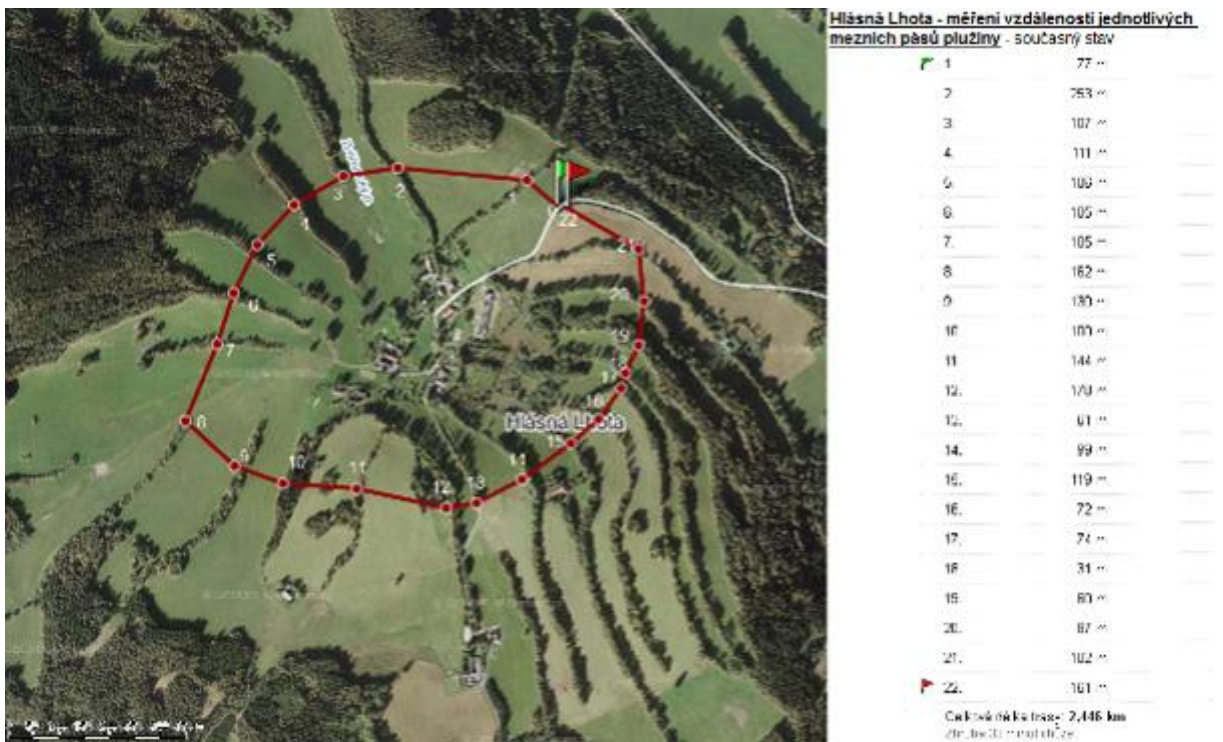
<http://www.infodatasys.cz/sumava/krajtrans2008.pdf>

10.2. Měření vzdáleností jednotlivých mezních pásů plužiny

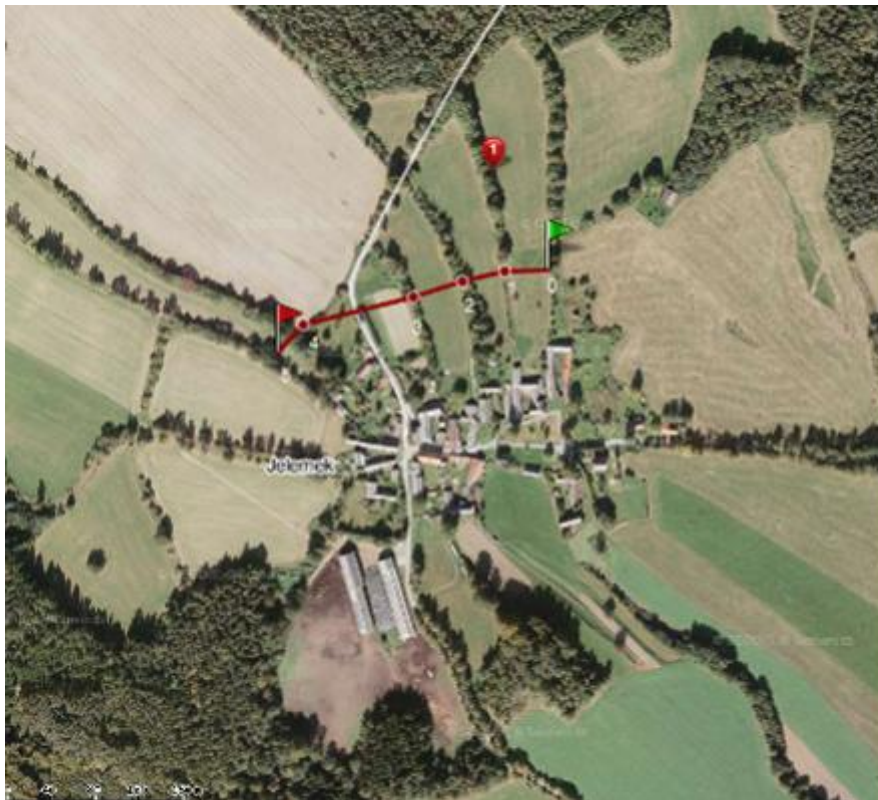
Obr. II

Obr. III

Obr. IV

Jelemeč - měření vzdálenosti jednotlivých mezních pásů plužiny - současný stav

Úsek	Vzdálenost
1	36 m
2	39 m
3	40 m
4	102 m
6	26 m

Celková délka trasy: 261 m
Zhruba 3 roky od čar

Obr. V

Křišťanovice - měření vzdálenosti jednotlivých mezních pásů plužiny - současný stav

Úsek	Vzdálenost
1	81 m
2	74 m
3	81 m
4	74 m

Celková délka trasy: 310 m
Zhruba 4 roky od čar

Obr. VI

Obr. VII

Obr. VIII

Mlýnařovice - měření vzdálenosti jednotlivých mezních pásů plužiny - současný stav

Úsek	Vzdálenost
1.	78 m
2.	90 m
3.	92 m
4.	72 m

Celková délka trasy: 332 m
Délka 4 minuty chůze

Obr. IX

Zdenice - měření vzdálenosti jednotlivých mezních pásů plužiny - současný stav

Úsek	Vzdálenost
1.	31 m
2.	60 m
3.	58 m

Celková délka trasy: 140 m
Délka 2 minuty chůze

10.3. Přehled preferencí respondentů pro jednotlivé snímky Var A a B

Tab. I

Varianta	Respondent	Pohlaví	Věková kat.	Místní	Vzdělání	Kralínář	1	2	3	4	5	6	7	8	9
		Muž - 0 Žena - 1	0-18 - 0 19-40 - 1 41-100 - 2	NE - 0 ANO - 1	Z - 0 SS - 1 VS - 2	NE - 0 ANO - 1	bez mezního páso 1	široký mezní pás 1	úzký mezní pás 1	s výhledem na ves 1	výhled 1	průhled 1	rovina 1	plný mezní pás 1	cesta s vícetruhovou 1
0	1	0	2	1	2	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0
0	3	0	1	1	2	1	0	0	1	1	1	0	1	0	1
0	5	1	1	1	2	0	1	0	0	1	1	0	1	1	1
0	7	0	2	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0
0	9	1	1	1	1	0	1	0	1	1	1	0	1	0	1
0	11	1	2	1	1	0	0	0	1	1	1	1	1	1	0
0	12	0	0	1	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	1
0	14	0	2	1	1	0	0	1	1	0	1	0	1	1	0
0	16	0	1	1	1	0	1	0	0	1	1	1	0	1	1
0	18	1	2	1	1	0	1	0	1	1	0	1	1	1	0
0	20	0	1	1	1	0	0	0	1	1	1	0	1	1	0
0	22	0	1	1	1	0	1	1	1	1	0	1	0	0	1
0	24	1	1	0	2	1	0	0	1	0	1	1	1	0	0
0	26	1	2	1	1	0	1	0	1	0	1	0	1	1	0
0	28	1	1	1	2	0	1	0	0	1	0	1	1	0	1
0	30	0	1	1	1	0	1	0	0	0	0	1	1	0	0
0	32	0	2	1	2	1	0	0	1	1	1	1	0	0	1
0	34	0	1	0	2	0	0	0	1	1	1	0	1	0	1
0	36	1	2	1	1	0	0	0	1	1	1	1	1	0	0
0	38	0	2	1	2	0	0	0	1	1	1	1	1	1	0
0	40	0	1	1	1	0	0	0	1	0	1	0	1	0	0
0	42	1	2	1	1	0	0	0	1	1	1	1	1	0	1
0	44	0	2	0	1	0	0	0	1	0	1	0	0	0	1
0	46	1	1	0	2	0	1	0	1	1	0	1	1	1	0
0	47	1	1	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0	0
0	49	1	1	0	2	0	0	1	0	1	1	1	1	1	0
0	51	1	1	0	1	0	0	1	0	0	0	1	1	1	0
0	53	0	1	0	2	1	0	0	1	1	1	1	1	0	0
0	55	1	2	0	1	0	0	0	1	1	1	0	1	0	1
0	57	1	1	0	2	0	0	1	0	0	0	1	0	1	0
0	59	1	1	1	1	0	1	0	0	0	1	1	1	0	0
0	61	0	1	1	1	0	0	1	1	0	1	1	1	0	1
0	63	0	1	0	1	0	1	0	1	0	0	1	0	1	0
0	65	1	2	1	1	0	0	0	1	1	1	0	1	0	1
0	67	1	1	0	2	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0
0	69	0	1	0	2	1	0	0	1	0	1	0	1	0	1
0	71	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	1	1	1	0
0	73	1	1	0	1	0	1	0	1	1	1	1	1	1	0
0	75	1	1	1	2	0	1	0	1	1	0	1	1	0	0
0	77	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1	0	0	1
0	79	1	0	0	0	0	0	1	1	0	0	1	0	0	1
0	81	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0
0	83	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1	1	0
0	85	1	1	0	1	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0
0	87	1	2	0	1	0	0	0	1	1	0	1	1	0	0
0	89	0	2	0	1	0	0	1	1	1	1	0	0	0	0
0	91	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	1	0	1
0	93	1	1	0	2	0	0	1	0	1	1	0	1	0	0
0	95	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0
0	97	0	1	0	2	0	1	1	1	1	1	1	1	0	0
0	104	0	1	0	2	0	1	0	1	1	1	1	1	1	0
0	105	0	1	0	2	0	0	0	1	1	1	1	1	0	0
0	106	1	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	1	1	0
0	107	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	0	1
0	108	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	0	0	0	1
0	109	1	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	1	0

Varianta	Respondent	Pohlaví	Věková kat.	Místní	Vzdělání	Kralínář	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
		Muž - 0 Žena - 1	0-18 - 0 19-40 - 1 41-100 - 2	NE - 0 ANO - 1	Z - 0 SS - 1 VS - 2	NE - 0 ANO - 1	plný mazní pás 1	cesta s jednoruhovou 1	cesta s vícedruhovou 1	úvoz 1	zakřivený 1	sečený 1	oraný 1	pasený 1	vícedruhová vegetace 1	bez výhledu 1
1	2	1	2	1	1	0	1	0	1	0	1	0	1	1	0	0
1	4	1	1	1	2	0	1	0	1	0	0	1	0	0	1	0
1	6	0	1	1	2	1	1	0	0	1	0	1	1	1	1	0
1	8	1	2	1	0	0	1	0	0	0	1	1	0	1	0	0
1	10	1	1	1	1	0	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0
1	13	1	2	1	1	0	0	1	1	0	0	0	1	1	0	0
1	15	0	1	1	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	0	1
1	17	1	1	1	1	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0
1	19	1	2	1	1	0	1	0	0	0	1	0	1	0	0	0
1	21	1	2	1	1	0	0	1	1	0	1	1	1	0	0	0
1	23	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0
1	25	1	2	1	1	0	1	0	0	0	1	0	1	0	0	0
1	27	1	2	1	1	0	0	0	1	0	1	0	0	1	0	0
1	29	0	2	1	1	0	0	1	0	1	0	0	0	1	1	0
1	31	1	2	1	1	0	1	1	1	0	0	0	0	1	0	0
1	33	0	2	0	1	1	0	1	1	0	1	0	1	1	0	0
1	35	0	2	1	1	0	1	0	0	1	1	0	1	0	1	0
1	37	0	1	0	2	0	0	0	1	1	1	0	1	0	1	0
1	39	0	2	1	2	0	1	1	1	0	1	0	1	1	1	0
1	41	0	2	1	1	0	0	1	1	1	1	0	1	1	0	1
1	43	1	1	0	1	0	0	0	1	0	1	1	0	1	0	0
1	45	1	2	0	1	0	0	0	1	0	1	1	1	1	0	0
1	48	0	1	0	1	0	1	1	1	0	1	1	0	0	1	0
1	50	1	2	0	1	0	0	1	1	0	0	1	0	1	1	0
1	52	0	2	0	2	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0	0
1	54	1	2	0	1	0	0	1	1	0	1	1	1	0	0	0
1	56	1	1	0	1	0	0	1	1	0	1	1	1	1	0	0
1	58	1	1	0	1	0	0	1	1	1	1	1	0	0	0	0
1	60	0	1	0	2	1	1	1	1	0	1	1	0	1	1	0
1	62	1	2	0	1	0	1	0	1	0	0	1	0	1	0	0
1	64	0	1	0	2	1	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0
1	66	1	2	1	1	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0	0
1	68	1	1	0	2	0	0	1	1	0	1	1	0	1	0	0
1	70	0	2	1	2	1	1	0	0	1	1	1	0	1	1	0
1	72	1	1	1	2	1	0	1	1	0	1	1	0	1	1	0
1	74	1	1	0	1	0	0	1	1	1	1	0	1	1	0	0
1	76	1	1	0	2	1	0	1	1	0	1	0	1	0	0	0
1	78	1	1	1	2	0	1	1	1	0	1	1	0	1	0	0
1	80	1	1	0	2	1	0	0	0	1	2	1	0	0	0	0
1	82	1	1	0	2	1	0	0	1	1	1	0	1	1	0	0
1	84	1	1	0	1	0	1	1	1	0	1	1	1	0	1	0
1	86	1	1	1	2	0	0	0	1	1	1	0	0	1	0	0
1	88	1	1	0	2	1	0	1	1	1	1	0	0	1	0	0
1	90	1	1	0	1	0	1	1	1	1	0	0	1	1	0	1
1	92	1	2	0	1	0	0	1	1	0	1	1	0	0	0	1
1	94	1	1	0	2	0	1	1	1	0	1	0	0	1	1	0
1	96	0	1	0	2	0	0	0	1	1	0	0	0	1	1	0
1	98	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	0	1	0	0	0
1	99	0	1	0	2	1	1	1	1	0	1	0	0	0	0	0
1	100	0	1	1	1	0	0	0	1	1	1	0	0	1	1	0
1	101	0	1	1	2	1	1	1	1	0	2	1	1	0	0	0
1	102	0	1	0	2	1	1	0	0	0	1	0	1	1	1	0
1	103	0	2	1	2	0	0	1	1	1	1	0	0	0	1	0
1	110	1	2	0	2	0	0	0	0	1	1	0	0	1	1	0

10.4. Přehled statisticky vyhodnocených snímků pomocí Chí kvadrátu Var A a B

Tab. II

SLEDOVANÉ PARAMETRY		Pohlaví	Věková kat.	Místní	Vzdělání	Krajinář	Bez kategorizace	
PREFERENCE		Muž - 0 Žena - 1	0-18 - 0 19-40 - 1 41-100 - 2	NE - 0 ANO - 1	Z - 0 SS - 1 VS - 2	NE - 0 ANO - 1	NE - 0 ANO - 1	
VARIANTA - A	1	bez mezního pásu 1	0,229	18,3004	1,181	0,25981	1,581	0,031205933
	2	široký mezní pás 1	0,237	3,30452	1,755	0,56026	0,538	1,7528
	3	úzký mezní pás 1	0,216	6,31287	0,046	5,60293	0,928	0,000880934
	4	s výhledem na ves 1	0,974	4,25255	0,016	5,62376	0	0,02504081
	5	výhled 1	1,117	0,17379	0,046	1,18555	0,928	0,000880934
	6	průhled 1	3,807	7,89358	0,038	8,99199	0,181	0,183839057
	7	rovina 1	3,621	3,79247	0,046	2,7588	0,005	0,000880934
	8	plný mezní pás 1	0,229	0,16879	0,002	0,44409	1,697	0,031205933
	9	cesta s vicedruhovou 1	0,407	1,38033	1,181	0,91023	0,488	0,031206
VARIANTA - B	10	plný mezní pás 1	0,288	1,6003	2,597	0,16413	0,017	0,183839057
	11	cesta s jednoruhovou 1	0,015	0,13021	1,81	0,57435	0,094	0,597498149
	12	cesta s vicedruhovou 1	0,313	2,98249	1,273	3,74035	0,219	1,7528
	13	úvoz 1	0,789	1,06934	0,009	0,63354	0,013	0,014766743
	14	zakřivený 1	0,013	1,50787	0,224	0,64984	1,131	1,7528
	15	sečený 1	1,061	0,03542	1,269	0,90769	0,032	0,427616402
	16	oraný 1	0,015	1,79149	0,064	4,38616	0,894	0,597498149
	17	pasený 1	0,063	1,9797	0,055	2,40169	0,001	0,28909822
	18	vicedruhová vegetace 1	7,101	1,36282	0,009	6,95963	0,621	0,014766743
	19	bez výhledu 1	0,004	0,22669	0,196	4,01143	0,317	4,98629
hladina signifikace:		3,841 a vyšší	5,991 a vyšší	3,841 a vyšší	5,991 a vyšší	3,841 a vyšší	3,841 a vyšší	
výsledek CHI je na 99,999% signifikantní, když je hodnota vyšší jak:		10,828	13,816	10,828	13,816	10,828	10,828	

10.5. Hodnoty Chi kvadrátu převedené do hladiny volnosti Var A a B

Tab. III

SLEDOVANÉ PARAMETRY		Pohlaví	Věková kat.	Místní	Vzdělání	Krajinář	Bez kaegorizace
PREFERENCE		Muž - 0 Žena - 1	0-18 - 0 19-40 - 1 41-100 - 2	NE - 0 ANO - 1	Z - 0 SS - 1 VS - 2	NE - 0 ANO - 1	NE - 0 ANO - 1
VARIANTA - A	1 bez mezního pásu 1	> 0.1	< 0.001	> 0.1	> 0.1	> 0.1	> 0.1
	2 široký mezí pás 1	> 0.1	> 0.1	> 0.1	> 0.1	> 0.1	> 0.1
	3 úzký mezí pás 1	> 0.1	< 0.05	> 0.1	< 0.1	> 0.1	> 0.1
	4 s výhledem na ves 1	> 0.1	> 0.1	> 0.1	< 0.1	> 0.1	> 0.1
	5 výhled 1	> 0.1	> 0.1	> 0.1	> 0.1	> 0.1	> 0.1
	6 průhled 1	< 0.1	< 0.025	> 0.1	< 0.025	> 0.1	> 0.1
	7 rovina 1	< 0.1	> 0.1	> 0.1	> 0.1	> 0.1	> 0.1
	8 plný mezí pás 1	> 0.1	> 0.1	> 0.1	> 0.1	> 0.1	> 0.1
	9 cesta s vícedruhovou 1	> 0.1	> 0.1	> 0.1	> 0.1	> 0.1	> 0.1
VARIANTA - B	10 plný mezí pás 1	> 0.1	> 0.1	> 0.1	> 0.1	> 0.1	> 0.1
	11 cesta s jednoruhovou 1	> 0.1	> 0.1	> 0.1	> 0.1	> 0.1	> 0.1
	12 cesta s vícedruhovou 1	> 0.1	> 0.1	> 0.1	> 0.1	> 0.1	> 0.1
	13 úvoz 1	> 0.1	> 0.1	> 0.1	> 0.1	> 0.1	> 0.1
	14 zakřivený 1	> 0.1	> 0.1	> 0.1	> 0.1	> 0.1	> 0.1
	15 sečený 1	> 0.1	> 0.1	> 0.1	> 0.1	> 0.1	> 0.1
	16 oraný 1	> 0.1	> 0.1	> 0.1	> 0.1	> 0.1	> 0.1
	17 pasený 1	> 0.1	> 0.1	> 0.1	> 0.1	> 0.1	> 0.1
	18 vícedruhová vegetace 1	< 0.01	> 0.1	> 0.1	< 0.05	> 0.1	> 0.1
	19 bez výhledu 1	> 0.1	> 0.1	> 0.1	> 0.1	> 0.1	< 0.05
		df 1	df 2	df 1	df 2	df 1	df 1

Probability of exceeding the critical value	koeficient volnosti Df 1	koeficient volnosti Df 2
0.10	2.706	4.605
0.05	3.841	5.991
0.025	5.024	7.378
0.01	6.635	9.210
0.001	10.828	13.816

10.6. Dotazníkový průzkum

ČÍSLO:

DOTAZNÍKOVÝ PRŮZKUM – VAR A

POHLAVÍ - ŽENA
MUŽ

VĚKOVÁ KATEGORIE - 0 – 18
19 – 40
41 – 100

MĚSTO/OBEC

.....

VZDĚLÁNÍ - ZÁKLADNÍ
STŘEDOŠKOLSKÉ
VYSOKOŠKOLSKÉ

ZAMĚSTNÁNÍ/VZDĚLÁNÍ V KRAJINÁŘSKÉ OBLASTI - ANO
NE

Jak se Vám líbí tato krajina? Ohodnoťte a zakroužkujte číslo 1 u jedné z dvojice fotografií krajiny, která se Vám více líbí.

1)

(1) (0)

(1) (0)

2)

(1) (0)

(1) (0)

3)

(1) (0)

(1) (0)

4)

(1) (0)

(1) (0)

5)

(1) (0)

(1) (0)

6

(1) (0)

(1) (0)

7)

(1) (0)

(1) (0)

8)

(1) (0)

(1) (0)

9)

(1) (0)

(1) (0)

ČÍSLO:

DOTAZNÍKOVÝ PRŮZKUM – VAR B

POHLAVÍ - ŽENA
MUŽ

VĚKOVÁ KATEGORIE - 0 – 18
19 – 40
41 – 100

MĚSTO/OBEC

.....

VZDĚLÁNÍ - ZÁKLADNÍ
STŘEDOŠKOLSKÉ
VYSOKOŠKOLSKÉ

ZAMĚSTNÁNÍ/VZDĚLÁNÍ V KRAJINÁŘSKÉ OBLASTI - ANO
NE

Jak se Vám líbí tato krajina? Ohodnoťte a zakroužkujte číslo 1 u jedné z dvojice fotografií krajiny, která se Vám více líbí.

1)

(1) (0)

(1) (0)

2)

(1) (0)

(1) (0)

3)

(1) (0)

(1) (0)

4

(1) (0)

(1) (0)

5)

(1) (0)

(1) (0)

6)

(1) (0)

(1) (0)

7)

(1) (0)

(1) (0)

8)

(1) (0)

(1) (0)

9)

(1) (0)

(1) (0)

10)

(1) (0)

(1) (0)

10.7. Průměrná preference jednotlivých snímků

Tab. IV

PŘEHLED HLASUJÍCÍCH PRO JEDNOTLIVÉ SNÍMKY V %						
ČÍSLO FOTOGRAFIE	POČET RESPONDENTŮ HODNOTÍCÍ JEDNOTLIVÉ FOTOGRAFIE			PRŮMĚRNÝ POČET	PRŮMĚRNÝ POČET RESPONDENTŮ	CELKOVÉ HODNOCENÍ V %
1	20	40	-	30	56	54
2	36	13	-	25	56	44
3	43	16	-	30	56	53
4	39	-	-	39	56	70
5	17	42	-	30	55	54
6	40	50	-	45	55	82
7	26	33	-	30	56	53
8	23	4	-	14	55	25
9	40	-	-	40	56	71
10	16	-	-	16	54	30
11	20	22	36	26	55	47
12	36	20	12	23	55	41
13	36	33	29	33	55	59
14	25	42	18	28	55	52
15	12	-	-	12	54	22
16	24	31	-	28	54	51
17	30	29	18	26	54	48
18	25	23	-	24	54	44
19	36	-	-	36	54	67

10.8. Viditelná antropizace krajiny

Tab. V

VIDITELNÁ ANTROPIZACE KRAJINY				
ČÍSLO FOTOGRAFIE	PŘIROZENÁ VEGETACE	SEČENÁ / ORANÁ V CELÉ PLOŠE	ANTROPOGENNÍ VLIVY (ZÍDKY, CESTY, PLŮTKY, OHRADY, TERASY, STAVBY)	CELKEM
	ANO 1 / NE 0	ANO 0 / NE 1	ANO 0 / NE 1	
1	1	0	0	1
2	1	1	0	2
3	1	1	0	2
4	1	0	0	1
5	1	0	1	2
6	1	0	1	2
7	1	1	0	2
8	1	0	1	2
9	1	1	1	3
10	1	0	1	2
11	1	1	0	2
12	1	1	0	2
13	0	0	0	0
14	1	1	0	2
15	1	0	1	2
16	1	1	1	3
17	1	0	1	2
18	1	0	1	2
19	0	1	1	2

LEGENDA

	nejvíce vybíraná fotografie
	nejvíce přirozená krajina
	překryv obou parametrů

1

vegetace přirozená, orná půda,
stavba

2

vegetace přirozená, pasená
(dobytek) - chybí bylinné a keřové
patro, ohrada

3

vegetace přirozená, pasená
(ovce) - chybí bylinné a keřové
patro, terasování

4

vegetace přirozená, sečená,
stavby v pozadí zařazeny do an-
tropogenních vlivů

5

vegetace přirozená, sečená, bez
antropogenních vlivů

6

vegetace přirozená, sečená, bez antropogenních vlivů

7

vegetace přirozená, pasená (dobytek), cesta

8

vegetace přirozená, sečená, bez antropogenních vlivů

9

vegetace přirozená, pasená (dobytek) - chybí bylinné a keřové patro, ohrada v mezním pásu je nepatrná - nehodnocena

10

vegetace přirozená, sečená, bez antropogenních vlivů

11

vegetace přirozená, travní porost neudržovaný, bez antropogenních vlivů

12

vegetace přirozená, sečená pouze cesta - ne celá plocha, cesta

13

vegetace jednodruhová, sečená, cesta

14

vegetace přirozená, pasená (ovce), úvoz

15

vegetace přirozená, sečená, bez antropogenních vlivů

16

vegetace přirozená, pasená, antropogenní prvky - plůtek není z fotografie patrný - nehodnoceno

17

vegetace přirozená, sečená, bez antropogenních vlivů

18

vegetace přirozená, orná půda, bez antropogenních vlivů

19

vegetace jednodruhová, pasená (dobytek), za břízami je cesta, která není zřetelná - nehodnoceno

